БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы.

1925 чылда үндезилетингеш.

1952 ноябрь 30 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 232 (2662)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 арын).

КПСС Тыва обкомунуң II пленуму:

КПСС-тиң Эрзин райкомунуң мал ажылының хөгжүлдезин удуртуп турарының дугайында (2 арын).

Чалбыыштыг революсчу (2 арын).

А. Краснов.—Чечен чогаал очулгазының шынарын бедидер (3 арын).

СОВЕТ ТУРГУЗУГ:

О. Лопсан.—Социалистиг хүлөөлгелерниң күүселдезиниң дугайында (3 арын).

В. Тойлуг-оол. — Колхозтарның мал болгаш тудуг ажылынче кичээнгейни салыр (3 арын).

Х. Байкаров.—Албания—социализмче орукта (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Матросовтуң эрес-дидим чоруун кыдат эки-турачының катаптааны (4 арын).

Иракта болуушкуннар (4 арын).

ТАЙБЫҢНЫ КАМГАЛААРЫ БОЛГАШ БЫЖЫГЛААРЫ ДЭЭШ

Бистиң улуг Төрээн чуртувус тайбыңның бузулбас чөленгиижи болуп турар. Совет күрүненің бүгү ажылчорудулгазы тайбыңның сталинчы политиказын, улустар аразынга найыралды барымдалап чорудуп турар. Совет Эвилелиниң эрге-ажыктары бүгү делегейге тайбыңның хөрээнден адырылбас деп эш Сталин айтып турар.

Чер бөмбүрзээниң миллион-миллион бөдүүн кижилериниң чаа дайынны болдурбазынче, тайбыңны камгалаарынче болгаш быжыглаарынче угланган күжениишкинин ССРЭ-ниң улустары изии-биле деткип турар.

Тайбың камгалалының Совет комитеди тайбың талалакчыларының дөрткү Бүгү-эвилел конференциязын декабрь 2-де Москвага чыылдырар дугайында шиитпир үндүрген. Тайбың талалакчыларының дөрткү Бүгү-эвилел конференциязы мурнундагы конференциялар ышкаш бүгү делегейге тайбың дээш демиселге совет улустуң чайгылыш чок күзел чүткүлүүн чаа тодаргай илерээшкини болур. Тайбыңны камгалаарын болгаш быжыглаарын ылап сонуургап турар бүгү-ле кижилер-биле чоок кады ажылдаарынга совет хөй-ниитиниң чүткүлүн болгаш беленин бо конференция илередир.

Венага декабрь 12-де болур улустарның тайбың камгалалының Конгрезиниң мурнуу чарыында конференция чыглып турар. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң инициативазы-биле чыылдырып турар ол конгресс болза, боо-чепсек дүжүрерин, айыыл чок чорукту болгаш национал хамаарышпас чорукту хандырарын, бодунуң амыдыралының хевирин хостуу-биле шилип алырын болгаш бүгү делегей харылзааларының дүшкүүрлүг чоруун оожургадырын күзеп турар кижилерниң катыжып алгаш тодаргайлаар сорулгаларны чедип алыры-биле оларны катыштырарын бодунуң сорулгазы кылдыр салып турар. Улустарның тайбың камгалалының Конгрези болза, албадаашкынга үндезилетинген шиитпирлерни чугаалажыышкыннарның угаан-бодалы тиилезин деп күзеп турар бүгү кижилерни катыштырар.

Совет улус чер-бөмбүрзээниң тайбынга ынакшылдыг бүгү улустары-биле бир дөмей Конгрессти чыылдырарынга байырлап турар. Ол Конгресс болза, тайбың дээш, чаа дайын айыылынга удур демиселге чаа үе-чада болур. Агрессиялыг дайынны кижи төрелгетенге удур эң аар кем-буруу, улустарга улуг ядараашкын деп санааш, совет кижилер тайбын дээш туруштуг демисежип турар. Бүгү делегейде бүгү тайбың талалакчылары-биле совет кижилерниң чаңгыс эп-сеткилдиг болза, кижи төрелгетенниң төөгүзүнге көстүп көрбээн бүгү делегейниң ийи улуг бадылаашкыннарынга—атомнуг чепсекти хоругдаар дугайында Стокгольм Кыйгырыының адаанга ат салыышкынынга болгаш беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга хол үжүктери чыыр кампанияга ССРЭ-ниң улустарының идепкейлиг киржилгези-биле илеретинген. Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыынга 117 миллион ажыг совет хамаатылар холдарының үжүктерин салгаш. АКШ-тың, Англияның, Францияның болгаш өске-даа бүгү чурттарның улустары-биле тайбын, найыралдыг чурттаар чорукту күзеп турарын олар медеглээннер.

Бистиң чуртувус тайбыңның идегелдиг чөленгиижи болуп турарынга, улустарның тайбың, хосталга болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисели совет күрүненің даштыкы политиказының кол утказы болуп турарынга совет кижилер хоойлу ёзугаар чоргаарланып турар.

«Бистиң чазаавыстың политиказының, даштыкы политиказының үндезини тайбыңның идеязы болур. Чаа дайынга удур демисел, чаа дайынның белеткели кылдыр чорутунуп турар бүгү базымнарны илередири... — бистиң сорулгавыс» — деп эш Сталин чугаалап турар.

Совет Эвилелиниң даштыкы политиказын, тайбыңның болгаш айыыл чок чоруктуң, улустар аразының кады ажылдажылгазының болгаш бүгү чурттар-биле боттуг харылзааларны хөгжүдериниң политиказын бүгү депшилгелиг кижи төрелгетен деткип турар. Тайбың дээш демиселге Совет Эвилели-биле кады Кыдат Улус Республика, Польша, Румыния, Чехословакия, Венгрия, Болгария, Албания, Герман Демократтыг Республика, Корей Улус-Демократтыг Республика, Моол Арат Республика чаңгыс эп-сеткилдиг кирип турар.

Катышкан Нациялар Организациязының ам болуп турар сессиязында ССРЭ-ниң болгаш улус демократиязының чурттарының төлөөлери мурнукузу-биле бир дөмей АКШ-тың чагырыкчыларының агрессиялыг политиказын бир-бирээ чокка илередип, тайбыңны болгаш улустар аразынга айыыл чок чорукту ёзулуг быжыглаарының тодаргай программазын камгалап турарлар.

Совет кижилер тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижи төрелгетен-биле бир дөмей америк агрессорларның Кореяда ханныг үүлгедиишкиннерин килеңнээшкин-биле буруу шаап, ол дайынны доп-дораан соксадырын негеп турар. Атомнуг болгаш бактериологтуг чепсектерни хоругдаарын, боо-чепсекти эндере бүдүрүп үндүрерин соксадырын совет кижилер шиитпирлии-биле негеп турар.

Тайбыңның хөрээнге ханызы-биле бердинген совет улус тайбың тургузуушкуннуң канчаар-даа аажок улуг программазын боттандырып турар. Тургузукчу күш-ажылда туруп турар бистиң улузувус тайбыңның дайзыннарының чимзениишкинин серемчилелдиг хайгаарап, бистиң Төрээн чуртувустуң хосталгазынга болгаш хамаарышпас чоруунга халдааннардан бодунуң Төрээн чуртун кызыгаар чок эрестии-биле болгаш маадырлыы-биле камгалаарынга, кандыг-даа агрессорларга чылча шавыышкынныг согуушкун бээринге белен.

Бистиң Төрээн чуртувус күштүг болган тудум-на, оон бүгү делегей кырынга ролю улуг болур болгаш тайбыңның хөрээ улам идегелдиг болур. Бистиң чуртувустуң ажылчыннары болгаш интеллигенциязы совет күрүненің күүзүн улам быжыглаарынга күштерин болгаш күш-ажылын харамнанмайын турар. Бешки беш чыл планын күүседир болгаш долдур күүседир дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжы канчаар-даа аажок улуг хемчээл-биле калбарган.

Куйбышевтиң гидроэлектростанциязының аныяк тудугжулары тайбың камгалалының Совет комитединге чагаазында совет кижилерниң бодалдарын кончуг эки илереткеннер, ында мынча дээн: «Тайбынның хөрээ тиилээр дээрзин билир бис, чүге дизе, бир эвес улустар тайбыңны камгалаарының болгаш быжыглаарының хөрээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыглатынган турар деп Сталинчы сөстерни улустар эки билир. Бистер, совет кижилер тайбыңны камгалаарынга, америк агрессорларның кем-буруулуг планнарын илередиринге бодувустуң күжүвүстү хайыралавас бис. Тайбың дээш демиселчилерниң хүрээлениниң өзүүшкүүн кандыг-даа күш моондактап шыдавас. Бистер, совет кижилер бодувустуң улуг Төрээн чуртувус дээш, бүгү делегейге тайбың дээш демисежиринге кажан-даа белен бис».

Партияның XIX съездиниң шиитпирлери, «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп эш Сталинның генийлиг чогаалы болза, бистиң улузувустуң мурнунга коммунизм тиилелгези дээш тургузукчу тайбың күш-ажылдың канчаар-даа аажок улуг чаа делгемин ажыткан.

КПСС-тиң XIX съездизи болза, коммунистиг партияның, бүгү совет улустуң тайбың дээш туржурунга болгаш тайбыңның хөрээн камгалаарынга шиитпирлиин чаа күш-биле бадыткаан. Совет кижилер бүгү чурттарда үүс-үүс миллион тайбың талалакчылары-биле кады, бөмбүрзектиң бүгү ак-сеткилдиг кижилери-биле кады тайбың дээш, улустарның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш моон-даа ыңай могаг-шылаг чокка демисежир.

Партияның XIX съездизинге эш Сталинның төөгүлүг чугаазы тайбың хөрээниң тиилелгезинге бүгү бөдүүн кижилериң бүзүрелин быжыглап, оларның үүрктерин чаа күш-биле сорук кирген. Улуг Сталинның мерген сөстери бүгү чурттарда калбак улус массаларның үүрктеринде ханызы-биле сиңниккен. Дайын кыпсыкчыларынга удур, бүгү делегейге тайбың дээш демиселге чаагай сеткилдиг миллион-миллион кижилер, дайынны көөр хөөн чок кижилер шуптүзу көдүрлүп үнүп турар.

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының бо чылдың октябрьда Пекинге болган Конгрези тайбың дээш демиселге улустуң күштериниң күүлүг көргүзүү болган. Үжен чеди чурттарның төлөөлекчилери бир миллиард алды үс миллион кижилериң мурнундан дайын кыпсыкчыларының чимзениишкининге моон ыңай-даа улам шиитпирлиг харыыны бээр деп шыңгыызы-биле Конгресске медеглээннер.

Тайбың талалакчыларының дөрткү Бүгү-эвилел конференциязы болза, бүгү делегейге тайбыңның хөрээн камгалаарынга бистиң чуртувустуң улустарының шиитпирлиг күзел соруун илередир.

Совет чурттуң ажыл-ишчилери бүгү чаагай сеткилдиг кижилер-биле кады тайбыңның хөрээн моон ыңай-даа туюлунга чедир камгалаар.

Улустар аразынга тайбың дээш! Дайын кыпсыкчыларынга удур!

(Ноябрь 26-да «Правданың» мурнуку үүлү).

СТАЛИНЧЫ КОНСТИТУЦИЯНЫҢ ХҮНҮНГЕ УТКУШТУР

РИГА. Сталинчы Конституцияның Хүнүнге алдарлыг ужуражыр дээш чарыш Совет Латвияның бүдүрүлгелеринде калбарган. Алдарлыг хүнге алдар кылдыр чылдың бүдүрүлге планнарын күүседкен фабрика болгаш заводтарның саны өзүп турар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шилчиир Кызыл тугу-биле шаңнаткан, Ригада мурнакчы «Эрглис» деп идик кылыр фабриканың коллективи улуг бүдүрүлге чедиишкинин чедип алган. Бүдүрүлге бүгү көргүзүглерниң талазы-биле чыл планын хуусаа бетинде күүседкен. Белеткелчи Анна Друва, рантовщик Татьяна Малинова болгаш өске-даа стахановчулар ийи чылдың нормазын бүдүрүп кылган.

Демир орук оруунуң рельсының адаанга салыр дескилеп чазаан ыяшты ирип үрелиринден камгалап, ону кадырып кылыр завод, ыяш ажылдап кылыр № 3 завод болгаш чамдык өске-даа бүдүрүлгелериниң коллективтери чыл онаалдазындан ажыр продукцияны берип эгелээн. «Ригас мануфактура» деп пөс-таавы комбинады 11 айларның бүдүрүлге онаалдазын күүседипкен. Чыл эгезинден бээр мыда 11 тонна хөвең болгаш пөс кылырынга хереглээр ээрген 13 тонна хендирни камнап алган.

Сталинчы Конституцияның Хүнүнге алдар болдурган чарышта Латвияда он-он муң ажылчыннар киржип турар.

(СЭТА).

Колхозчу тудугжуларның чаа хүлээлгелери

Бүгү улустуң байырлалы Сталинчы Конституцияның Хүнү—декабрьның 5-ке күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш Чаа-Хөл районда Сталин аттыг колхозтуң тудуг бригадазы улам бедиткен хүлээлгелер ёзугаар ажылдап турар.

Бригадада онаалдаларны үргүлчү ажыр күүседир Суваң-оол, Быдый, Ахерел ышкаш мурнакчылар көвүдеп турар. Бызаңчыларның ортузунда тайылбыр ажылын, ылаңгыя партияның XIX съездизиниң материалдарын, Сталинчы Конституцияның дугайын таныштырарын агитатор эш Апыл-оол доктаамал чорудуп турар.

* * *

Тес-Хем районда Калинин аттыг колхозтуң тудуг бригадазындан 20 кижи бо чылдың ноябрь 24-тен эгелеп ыяш белеткелинче шилчээн. Олар Белдирде барып, баштайгы үш хүн, узуну 8 метр 100 чудуктарны кеспишаан, чонуп белеткээн.

Диликчилер 5 кижи үш хүнде 360 вагонометр манзаларны белеткээн.

Сталинчы Конституцияның Хүнүнге күш-ажылчы белек кылдыр олар 250 чудуктарны кезип чонарын, 126 вагонометр манзаны эки шынарлыг дилерин хүлээнгеш.

Совет Эвилелинде

Алтай край. Алтайның трактор заводунуң ажылчыннарының хөй нуруузу 1953 чылдың үлүүнде ажылдап турар.

Чурукта: хөрекселдер цехиниң мастери И. Михайленконуң демир чондурукчузу С. Луцкийниң кылган ажылын хынап турары.

В. Николаевтиң чуруу.

Чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш

Партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлеринге сорук кирген Москваның трансформатор заводунуң коллективи чыл планын декабрь 10-да күүседир дээш шыңгыы демисежип турар.

Биче эптеп чыылда цехиниң стахановчулары чыл планын күүседкениниң дугайын бүдүрүлгеде бир дугаарында рапорттаан. Олар келир чылдың үлүүнге, электри станцияларынга херектиг хөй күштүг агрегаттарны бүдүрүп үндүрген. Эптекчилериниң соонда эзилдирикчилер чыл планын күүседипкен. Ноябрь 22-де олар келир чылдың үлүүнге баштайгы бир тонна эзилдиригни берген.

Бедик вольтылыг трансформаторларның эптекчилера Криворожтуң металлургия заводунга хөрек күүлүг агрегатты хуусаа бетинде бүдүрүп үндүрген болгаш В. И. Ленин аттыг днепрогэсче чорудар база бир күүлүг агрегатты эптеп кылырын дооскан.

(СЭТА).

Он бир айларның планын күүседкен

ХАРЬКОВ. Орук кылыр машиналар тудуунуң заводунуң кылган бульдозерлерин, хөй чүүк чүдүрер прицептерин база өске-даа машиналарын коммунизмниң улуг тудугларында калбаа-биле ажыглап турар. Каховканың суг белдириниң, Сталинградтың болгаш Куйбышевтиң гидроэлектростанцияларының адрезинче бо чылын он-он механизмнерни чүдүрүп чоруткан. Кол Туркмен каналының тудугларының бүгү чагыгларын хуусаа бетинде күүседип берген.

Мурнакчы коллективтиң стахановчу күш-ажылы чаа чедиишкиннер-биле демдеглетинген. Ниити болгаш бараан продукциязын бүдүрүп үндүрерин, а ол ышкаш кылыгларның номенклатураларының талазы-биле 11 айларның планын завод хуусаа бетинде күүседкен.

(СЭТА).

Улуг каналдың унунда

АШХАБАД. Туркмен улустуң бурунгудан бээр күзели Кара-Кумнарны таварты суг оруун тывары болуп чораан. Ам ол күзел-бодал амыдыралда боттанып турар. Кол Туркмен каналдың суу-биле суггартынар черлериниң ниити шөлүнүң хемчээли Фергана шынаазының бүгү шөлүнге деп болур.

Суг магистралының тудуушкуну-биле холбашкан айтырыгларны ук крайның онза байдалдарын: хөрзүннүң суун, үнүжүн болгаш дириг амытаннарын шинчилеп турар ажылдакчыларның бөлүү шиитпирлеп турар. Ажылдарның фронтузу калбарып турар. Каналдың үнер дөзүнде Тахиа-Таш хоорайны тургузуп турар. Султан-Уиз-дагда янзы-бүрү тывыш черлерин ажылдап кылып турар. Чугай болгаш алебастр белеткеп кылыр талазы-биле заводтар тургустунуп турар. Ходжейлиде туйбу бүдүрүлгези хөгжүп турар. Келир чылын Шах-Сенемге, Зенги-Бабага. Чарышлыга тудуг ажылдары эгелээр. Кара-Кумнарның төвү—Куртыш-Бабаже орук ажытпышаан, элезиннинг черлер-биле он-он механизмнер эрттер. Тахиа-Ташта болгаш Казанджикте чылыг күжү-биле ажылдаар электри станцияларын тургузуп турар. Ол тудугга хереглээр чаа-чаа механизмнерни чурттуң хөй-хөй заводтарында белеткеп турар.

Муң-муң хире тудугжулар Кара-Кумнарда ажылдап турар. Оларның саны хүн-бүрү улам көвүдеп турар. «Средазгидростройнуң» коллективи кызымаккай ажылдап турар. Тудугмонтаж ажылдарының чыл планы ажыр күүсеткеш, ол коллектив Сталинчы Конституцияның Хүнүнге алдар кылдыр чаа бедиткен хүлээлгени алган. Сугнуң улуг оруунуң кол унунче земснарядтарның оруун ажыдар ужурлуг каналдың тудуунда ажылдар чоруп турар. Оон унундан 300 муң кубометр ажыг довуракты казып үндүрген. Ында «Костромич» деп экскаватор ажылдап эгелээн. Оон-биле машинист Каньшин ажылдап турар. Оон экипажы 10 айларын дургузунда үш чыл нормаларын күүседипкен.

Электромонтажчылар улуг чедиишкиннерни чедип ап, чыл планын 180 хуу күүсеткеннер.

(СЭТА).

Чагыглар хуусаа бетинде күүсетинип турар

КИЕВ. Киев хоорайның коммунизмниң улуг тудугларынга продукциялар берип турар үлетпүр бүдүрүлгелериниң коллективтери Сталинчы Конституцияның Хүнүнге алдар болдурган стахановчу ээлчегни канчаар-даа аажок улуг көдүрлүүшкүннүг чорудуп турар.

«Точэлектроприбор» завод Каховка ГЭС-тиң тудугжуларынга чыл чагыгларындан ажыр электри хемчээриниң янзы-бүрү аттарлыг дыка хөй приборларын чоруткан. 1953 чылдың үлүүнге киржир муң-муң метр бедик шынарлыг кабельди «Укркабель» завод «Куйбышевгидростройже» чүдүрүп чоруткан.

Гипстиг доскалар болгаш блоктар заводунуң коллективи Каховка ГЭС-тиң тудуунуң декабрьда планнатынган чагыын хуусаа бетинде күүсеткен. 25 муң дөрбелчин метр курраг штукатураны белеткээн. Куйбышев, Сталинград болгаш Усть-Каменогорск ГЭС-тернің тудуушкунунга хереглээр гипстиг доскаларның болгаш блоктарның чагыын бүдүрүлге база-ла хуусаа бетинде күүсеткен.

(СЭТА).

Эстон ССР. Республиканың сланц үлетпүрүнүң төвү Кохтла-Ярве хоорай совет эрге-чагырганың чылдарында танытынмас кылдыр өскерилген.

Чурукта: Кохтла-Ярвениң Выйду кудумчузунда чаа столовая.

Н. Науменковтуң чуруу.

СЭТА-ның пресс-клишези.

Күш-хүннеринге хөй авансыларны ап турар

КИРОВАБАД. Азербайджан ССР-ниң Гянджин облазының колхозтары күрүнеге дужааган хөвеңнериндеи бай орулгаларны ап турар. Агдам, Мерхий көдээ ажыл-агый артельдери бир миллиондан беш миллион болгаш оон-даа хөй рубльди алганнар.

Мир-Башир районнуң Апрель 28-зи аттыг колхозу пландан ажыр бир ай чыгыы үеде хөвең дужаап турар. Колхозтуң бо чылгы агар санында чеди миллион хире рубль кирген. Хөвең ажаап алыышкынының төнчүзүнге чедир орулга 10 миллион рубль ажар. Оон ангыда 800 тонна кызылтасты, 5 муң килограмм үнүш үзүн, малга чидиртиринге хереглээр үс үнүжүнүң 400 тонна погун, 5 муң метр хөвең-саазын кылыгларын колхоз алган. Хөвеңчилерге бир трудоденьге аванс кылдыр 10 рубльди, 4 килограмм тарааны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын база үлетпүр барааннарын берип турар.

Дыка хөй хөвеңчи өг-бүлелер 15—20 муң рубльди болгаш 6—8 тонна кызылтасты алганнар.

(СЭТА).

Колхозтуң орулгазы—5 миллион рубль

БЕССОНОВКА. Пенза областың он-он көдээ ажыл-агый артельдериниң колхозчулары Бессоновканың согуназын хөй чылдарда улаштыр өстүрүп келген болгаш оон агротехниказын эки өөренип көрген.

Киров аттыг колхозта согуна тарылгазы сөөлгү беш чылдың дургузунда 5 катап улгаткан, оон дүжүттүү дыка өскен.

Киров аттыг көдээ ажыл-агый артели миллион орулганы элээн каш чыл улаштыр ап турар. Бо чылын колхозтуң орулгазы беш миллион 400 муң рубль четкен. Колхозчу трудоденьге 12 рубль 60 копеек, 3 килограмм тараа, хөй картофель, ногаа аймаа болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый продуктулары онаажып турар.

Бессоновканың согуназын өстүрүп үндүрүп турар өске-даа көдээ ажыл-агый артельдери миллион-миллион орулганы алганнар.

(СЭТА).

Колхозчулар чаа-чаа бажыңнарны ап турар

Өвүр районнуң колхозчу тудугжулары өгде турар колхозчуларны чылыг, чырык бажыңнарче шилчидериниң болгаш колхозчу көдээни чаагайжыдарының улуг хөрээнге ак-сеткилдиг ажылдап турарлар.

Бо чылын колхозчуларга чурттал-ганың чаңгыс-аай хевирлиг 60 бажыңнарын тудар тургаш, 49 бажыңнарның тудуун бүрүн дооскаш ажыглалда киирген, колхозчуларның хереглелинге 82 столдарны, 183 сандайларны кылып алганнар. Малдың чаңгыс-аай хевирлиг 10 кажаларын, культура амыдыралдың болгаш бүдүрүлгениң 18 чаа тудугларын база ажыглалда киирген.

Колхоз баштаар черлерден болгаш партия организацияларындан тудуг ажылынче күштү чөп организастап, боттуг удуртулга-биле хандырганының түңнелинде ниити тудуг планын «Коммунизмче орук» колхоз (даргазы эш Шагжы, парторганизация секретары эш Дамдын), «Кызыл тук» колхоз (даргазы эш Очур, парторганизация секретары эш Бузур-оол) эки күүсеткеннер.

Тудуг бригадаларында мурнакчыларның саны өзүп турар. Чижээ, «Торгалыг» колхозта тудуг бригадазының кежигүнү, ыяш диликчизи эш Чамзырын, «Совет Тываның беш чылы» колхозта тудугжу Дамбаажык, Кызыл-оол, «Коммунизмче орук» колхозта тудугжулар Анан, С. Очур, Чактар-оол болгаш өскелер-даа мурнакчылар болуп нормазын үргүлчү 120—160 хуу чедип күүседип турар.

Ам чедир туттунмаан 14 чурттал-ганың бажыңнарының тудуун болгаш арткан 22 бажыңнарның крышалаарын чоокку хүннерде доозар баз культура амыдыралдың тудуглары доозар дээш тудугжулар кызымакка ажылдап турарлар.

Колхозчу суурларны чаагайжыдар өглерде колхозчу тараачыннарны чаа бажыңнарже киирер, оон-биле партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин алдарлыы-биле күүседир дээш районнуң колхозчу тудугжулары тус-бүрү аразында чарыштарны салып алган улуг көдүлүүшкүннүг ажылдап турарлар.

М. МАРТАШ.

КПСС Тыва обкомунуң II пленуму

КПСС-тиң Эрзин райкомунуң мал ажылының хөгжүлдезин удуртуп турарының дугайында

КПСС-тиң Эрзин райкомунуң мал ажылының хөгжүлдезин удуртуп турарының дугайында ийи дугаар айтырыгның талазы-биле илеткелди КПСС-тин Эрзин райкомунуң секретары эш **Ирма** кылган.

Чоокта чаа болуп эрткен Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизиниң бешки беш чыл планының талазы-биле директиваларында көдээ ажыл-агыйда кол сорулга болза, бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн дыка бедидерин, ниитиниң малының баш санын улам ынай көвүдедирин айыткан — деп илеткелиниң эгезинге эш Ирма чугаалаан.

Партия болгаш чазактың директиваларын күүсетпишаан, Эрзин районнуң партия организациязы ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезинде чамдык түннелдерни чедип алган. 1952 чылдың эрткен 10 айларының дургузунда малдың баш санын өстүрериниң күрүне планын районнуң колхозтары 104,4 хуу күүсеткен.

Ниитиниң малының баш санын өстүрер талазы-биле улуг чедиишкиннерни көргүзүп турар мурнакчылар районнуң колхозтарында өзүп турар. Чижээ, «Чаа орук» колхозта улуг чылгычы эш Дамба Кашка 1951 чылда 154 беден 154 кулунну, а 1952 чылда 200 беден 200 кулунну. инекчи И. Севек 42 инектен 41 бызааны, «Кызыл сылдыс» колхозта улуг чылгычы эш К. Надыл 1951 чылда 145 беден 145 кулунну, 1952 чылда 101 беден 101 кулунну бүрүн доруктуруп алган. «Сталинчы орук» колхозтуң хойжузу эш Д. Согаа 1952 чылда 228 хойдан 242 хураганы ап, хой бүрүзүнден 2,2 килограмм дүктү алган.

Бар чедиишкиннер-биле чергелештир партия райкомундан ниитиниң мал ажылын багай удуртуп турарының түннелинде мал ажылының хөгжүлдезиниң херээнде улуг четпестер бар. Ниитиниң малының баш санын өстүрери-биле кады оон продуктулуун дыка бедидер деп мал ажылында кол сорулганы райком багай шиитпирлеп турар.

Малдың баш санын өстүрериниң күрүне планы районда ниитизи-биле күүсетинип турар болза-даа, саар инектер өстүрериниң планы үгле 94,4 хуу күүсетинген. Районнуң колхозтары төрүүр малдарның чаш төлүн бүрүн албаан. Ниитиниң малына быжыг чем суурну тургузарының ужур-дузазын партия райкому болгаш эге организациялар чедир үнелевээнинден район 1952 чылда сиген белеткелиниң планын үгле 58,7 хуу, саван планын 93,6 хуу күүсеткен. Бо чылдың ноябрь 10-та чедир мал кажааларының тудуунун планын колхозтар үгле 70 хуу күүседип турар. Эрги кажаларның септелгези доозулбаан, мал чемнерин кыштагларже чоокшулатпайн, ынчангаш район кышка организастыг эвес ужуражып турар.

Бо бүгү чылдагаанларның түннелинде районнуң колхозтарында малдың продуктулуу кончуг куду. малдың өлүрү болгаш төрүүр малдарның кызыраар чоруу көвүдеп турар. Эрткен 10 айларның дургузунда ортумаа-биле бир саар инектен 450 литр сүт, бир хойдан 1530 грамм дүк кыргып алган. Ажыл-агыйжы эвес чоруктан малдың өлүп когараарын узуткаар дээш шиитпирлиг демисел чорутпайн турарындан эрткен 10 айларның дургузунда колхозтардан бир мун ажыг баш мал өлген. оон 50 ажыг хуузу малдың бо чылгы чаш төлү болуп турар. Ажыл-агайның иштики хереглелинге деп алгаш, ниитиниң малын төтчеглээр чорук районнуң колхозтарында амга чедир читпээн, 1952 чылда 246 санныг янзы-бүрү малды садып чараан болгаш эът хереглелинге өлүрген.

Партия райкомунуң бюрозунга болгаш эге организацияларның хуралдарынга мал ажылының талазы-биле айтырыгларны кончуг эвээш чугаалажып, колхозчу өнчүнү самчыгдаарлар-биле шыңгыы демисел чорутпайн турар.

Партия райкому болгаш колхозтарның партия эге организациялары мал ажылының кадрларын шилиир, таарыштыр тургузар, оларның ажылга мергежилин бедидер айтырыгларже кончуг четпес кичээнгей салып турар. Колхозчуларның агрозоотехниктиг өөредилгезин амга чедир организаставаан.

Бо айтырыг талазы-биле пленумга бир дугаарында санал берген Чөөн-Хемчик райкүүскомнун даргазы эш **Даваа** Чөөн-Хемчик районда мал ажылының байдалын чугаалаан, Чөөн-Хемчик район 1952 чылда мал өстүрериниң күрүне планын 107 хуу, оон иштинде мыйыстыг бода малды 111 хуу, чылгыны 102 хуу, хойну 104 хуу, өшкүнү 110 хуу күүседип турар. Район күрүнеге дужаар эът, дүк планнарын хуусаазының бетинде ажыр күүсеткен.

Оон-биле кады малдың продуктулуг чоруу куду, малдың халдавырлыг аарыглары-биле демисел кошкак. Район бо чылын сиген белеткелиниң планын үгле 67,2 хуу, кажаа тудулгазының планын 40 хуу күүсеткен болгаш эрги кажааларның септелгези доозулбаан. Кыштагларда мал ажылдакчыларының олурар бажыңнары болгаш от-чырыткы белеткетинмээн.

Область организацияларының практиктиг дузаламчызы биске негетенип турар. Партия обкомундан чорудуп турар чамдык төлээлери боттуг дуза чедирбейн дедир чедип келир чоруктар бар. Облпотребсоюзтуң талазындан колхозтарны керосин, чуга демир болгаш өске-даа чугула хереглелдиң барааннары-биле хандырбайн турар деп эш Даваа шүгүмчүлээн.

КПСС-тин Бай-Тайга райкомунуң бир дугаар секретары эш **Доржу** Бай-Тайга районда мал ажылының байдалын чугаалаан. Район мал өстүрериниң күрүне планын ниитизи-биле 105,3 хуу күүседип турар. Эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерин күүсетпишаан, чамдык колхозтар болгаш малчыннар улуг чедиишкиннерни чедип ап турар. Бо чылын мал өстүрериниң планын Сталин аттыг колхоз 116,7 хуу, «Мурнакчы» колхоз 117,3 хуу күүсеткен. «Тээли» колхозта 69 харлыг эш Успун 168 хойдан 172 хураганны, «Дөн-Терек» колхозта эш Допчаа 155 хойдан 163 хураганны, эш Ашак-оол 200 хойдан 225 хураганны камгалап алган.

Районнуң колхозтарында мал кажааларының тудуунун планын сан талазы-биле күүсеткен болза-даа, шынары четпес. Район мал чеминиң белеткелиниң планын күүсетпээн.

Оон ыңай, областың көдээ ажыл-агый эргелели, оон удуртукчулары эштер Цевменко, Ушаков олар районнардан үгле медээ алырдан аңгыда, боттуг удуртулга, дузаламчы бербейн, безин телефон-биле чугаалашпайн турар. Обкомнуң көдээ ажыл-агый килдизи ол ышкаш четпес ажылдап турар деп эш Доржу шүгүмчүлээн.

КПСС обкомунуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш **Тадар-оол** бодунуң саналынга КПСС-тин Эрзин райкомунуң мал ажылын четпес удуртуп турарын, мал ажылында бир улуг сорулганы—малдың продуктулуун бедидеринче сагыш салбайн турарын чугаалаан. Партия райкому болгаш эге организациялар бир эвес мал ажылының удуртулгазын ёзулуг холга алган болза, бир чедиишкинне чугаажок моон хөй турар. Ортумак санга өөгер, бот-оожургаар чорукту болдургаш, а аңгы-аңгы колхозтарның мал ажылында улуг четпестерни, көрбейн турар. Райком болза, хуу секторнуң холунда мал ажылынче хайгаарал салбайн турар. 1951—1952 чылдарда районнуң малының баш санының кудулаашкынындан малдың баш саны 1950 чылдың деннелинде турбушаан. «Чаа орук» колхозта хаван фермазында үгле 10 хаван бар болгаш оон кандыг-даа орулга кирбейн турар. Бүгү колхозтарда үгле 54 дагаа бар.

Мал ажылының продуктулуун бедидер дээш демисел чорутпайн турар. Бир саар инектен ортумаа-биле 450 литр сүттү, а чамдык колхозтар үгле 200 ажыг литрни, бир хойдан 1,5 килограмм дүткү ап турар. Бо чылын мал чемнери белеткээриниң бүгү аргалары бар турзадаа, оон планын күүсетпээн, кажаа тудулгазының планын база күүсетпээн.

Партия райкому мал ажылдакчыларының ортузунга политиктиг ажылды кошкак чорудуп турар. Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин оларның ортузунга нептеретпейн турар. Мал ажылында коммунистерниң саны эвээш болуп турар болгаш райкомдаа, эге организациялар-биле коммунистерниң мурнакчы ролюн бедидер талазы-биле четпес ажылдап турар.

Облкүүскомнун даргазының оралакчызы эш **Козленко** бодунун саналынга мал ажылының продуктулуун бедидериниң ужур-дузазын болгаш Эрзин районда бо ажылче кичээнгей салдынмайн турарын чугаалаан. Малдың продуктулуун бедидер, уксаазын сайзырадыр дээш демисел чорутпайн турарындан мал ажылының орулгазы кончуг эвээш. Районнуң партия организациязы ниитиниң ажыл-агыйының байлаан тургузар дээш бүгү колхозчуларның күш-ажылын эки организаставайн турарындан күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларның 19 хуузу күш-хүннүң минимумун күүсетпейн турар.

Районда мал ажылының тускай эртемниглери боттарының сорулгазын күүсетпейн турарын, эдержилге кампаниязын багай организастаанын, райком болгаш райкүүскомнун талазындан оларнын-биле ажыл чорутпайн турарын, мал ажылының кадрларының ортузунга кижизидилге ажылының кошкаан, база кыштаглаашкынны чедиишкинниг организастаарын, чаш малды бүрүн камгалап алырының хемчеглерин эш Козленко чугаалаан.

Бо айтырыг талазы-биле оон ынай КПСС Тес-Хем райкомунуң секретары эш **Наксыл-оол**, Юстициянын область эргелелиниң начальниги эш **Иванов**, көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы эш **Ушаков**, областың милиция эргелелиниң начальниги эш **Артас**, Шагаан-Арыг МТС-тиң директору эш **Гордей** олар база санал бергеннер.

Пленумга КПСС-тин Тыва обкомунуң бир дугаар секретары эш **Тока** бодунун чугаазынга партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин күүседир талазы-биле областың партия организацияларының мурнунда туруп турар сорулгаларның болгаш чугаалашкан айтырыгларның дугайын чугаалаан.

Пленум бо айтырыг талазы-биле делгеренгей доктаалды хүлээп алган.

Чалбыыштыг революсчу

Бистиң партиявыстың болгаш Совет күрүневистиң шылгарангай ажылдакчыларының бирээзи—Сергей Миронович Кировтуң мөчээнинден бээр 18 чыл эрткен. Партия бо үениң дургузунда бүгү делегейге төөгүлүг чаа тиилелгелерни чедип ап, улуг орукту эрткен. Троцкисчи-бухаринчы шпионнарның хоралыг холундан Кировтуң мөчээни кажыдалдыг хүннерден бистер ыраан тудум-на пролетар революциязының ол чалбыыштыг демиселчизиниң дүрзү-хевирин улам-на тодаргайы-биле көрүп турар-дыр бис.

— Бистер, большевиктер, черле ынчаш, боттарывыстың амы-тынывысты хайыралавайн демисежип билир улус бис. Сергей Мироновичиниң бо сөстери хамыктың мурнунда ооң бодунга хамааржыр. Кировтуң бүгү медерелдиг чуртталгазы, аныяандан сөөлгү тыныжынга чедир бодунун амы-тынын хайыралавас демисел, улустуң аас-кежии дээш, Ленинниң болгаш Сталинның бедик идеялары дээш демисел болуп чораан.

Революстуг орукка Киров он сес харлыг оол турар үезинде-ле кирген. 1904 чылдың төнчүзүнде Россияның социал-демократтыг ажылчын партиязының большевикчи бөлүүнүн кежигүнү болу берген, а 1905 чылдың ортан үезинде ол РСДРП-нин Томск комитединиң кежигүнү болган. Орустуң бирги революциязының үезинде Киров анаа Томскинин ажылчыннарын болгаш Тайга деп белдирлешкен станцияның демир-орукчуларының өөртүп, эрешидип турган.

«Оортан эгелээш ёзулуг революсчу ажыл эгелээн...» — деп Сергей Миронович бижээн.

Ол чылдарда Киров партияның шылгарангай организакчыларының бирээзи болу берген. Демир-орукчуларның политиктиг ажыл-соксадыышкынын ол удуртуп, большевикчи чажыт типографияны тургускан. 1906 чылдың чайынында хаан чазактың шагдаалары Кировту кедеп тургаш, тудуп хоругдаан. Кара-бажынга ийи чыл чыгыы олургаш, аар берге байдалды-даа тоовайн, Киров хөйү-биле номчуп, политика талазы-биле бажыңнаткан аныяк кижилерге угаан-сагыштын деткимчезин көргүзүп, ажылчын аңгының хереэниң тиилелгезинге бүзүрел-биле оларны өөртүп, эрешидип турган.

1909 чылдан эгелээш каш чылдар дургузунда Сергей Миронович Сонгу Кавказка партия ажылын чорудуп, большевикчи лозунгуларны долгандыр массаларны сырый катыштырып турган. Аңаа турда ону хаан чазак база катап кара-бажыңнаан. Ынчалза-даа кара-бажың, хаан шагдааларының бүгү-ле истеп сүрүүшкүннери пролетаржы революсчунун күзел соруун улам-на каннаалдырып турган. Кара-быжын дугайында оон соонда Сергей Миронович мынча деп сактып турар: «...аңаа боданып, философтап, бүгүдени 20 катап шинчилеп көргеш, кандыг-бир партийжи таңгыракты хүлээп алганында, ол чүнү хүлээндирип турарын, ол чогум чүл деп чүвени билип алыр сен».

Бүгү-ле бергелерни болгаш шылгалдаларны эрттип тургаш, Киров «партийжи таңгыраанга» шынчызын, Ленин—Сталинның хереэнге кызыгаар чок бердингенин бичии-даа оскунмаан. «Аврора» крейсерниң улуг-бөолары кижи төрелгетенниң төөгүзүнде чаа үе ажытынганын бүгү делегейге медээлеп турар үеде, Киров Петроградка октябрьның чепсектиг тура-халыышкынының идепкейлиг киржикчизи турган. Хамааты дайынның болгаш даштыкы интервенцияның чылдарында Сергей Миронович большевикчи шериг ажылдакчыларының болгаш Кызыл Армияның шылгарангай политиктиг кижизидикчилериниң бирээзи болу берген. Ол берге үеде партия, Ленин болгаш Сталин берге болгаш харыысалгалыг даалгаларны Кировка хөй удаа берип турган, ынчаарга ол даалгаларны ол алдарлыы-биле чайгылыш чокка күүседип турган.

Бакунуң нефть үлетпүрүн үрелиишкиниң дүвүнден көдүрүп үндүрери Кировтуң ады-биле холбашкан Азербайджанның Коммунистиг партиязының ТК-зының секретарынга тургаш, Сергей Миронович беш чылдар дургузунда партияның хүрээлеңин сырый катыштырып, ажылдакчыларның национал кадрларын ынакшыл-биле өстүрүп, партияның национал политиказын мергени-биле чорудуп турган.

Партияның XIV съездизиниң соонда шынчы ленинчи-сталинчы ажылдакчы дээш Кировту Ленинградтын партия организациязының удуртукчузу кылдыр чоруткан. С. М. Кировтуң удуртулгазы-биле Ленинградтын большевиктери болза, делегейниң империалистиг реакциязының троцкисчи-зиновьевчи идегеттерин чылча шаап, чурттуң социалистиг индустриализациязының сталинчы планын боттандырарының хайыышкынныг ажылын калбартып чоруткаш. ТК-ны, эш Сталинны долгандыр сырый катышканнар.

Массаларның талантылыг большевикчи организакчызы болур Киров болза, партияның дайзыннарынга, улустуң дайзыннарынга удур демиселге массаларны бодунун идеялыг, кортпас, могаг-шылаг чок чоруу-биле хайыныктырып турган. «Киров ажылга от дег хып, бодунун оду-биле өскелерни кыпсып турган, бистиң Мироновичивистиң чаңгыс-даа катап көстүп келири сеткил сагышты көдүрүп турган, ынчангаш бистер оон соо-биле отче-даа, сугче киреринге белен турган бис»—деп Ленинградтың ажылчыннары эш Сталинга чагаазынга бижээннер.

Сталинчы беш чыл планнарын амыдыралга боттандырар дээш маадырлыг демисел Ленинград хоорайның ажылчыннарын болгаш областың ажылчы чоннарын Киров сорук киирип турган. Путилов заводтуң тракторлар бүдүрүп үндүрерин шиңгээдири, Хибиниң апатиттерин казып үндүрери, Ак-Далай—Балтий каналының тудуушкуну, Ленинниң хоорайын кадрлар дарганнап үндүрер болгаш ада-чуртка кылган машиналар тудуушкунунуң арсеналы болдурары оон ады-биле холбашкан.

Коммунистиң үлегери болур Киров болза, соксаал чок хөделиишкиниг кижи болуп, сөс биле ажылхеректиң аразында ылгалды болдурбас чораан. «Бистиң партиявыстың өске бүгү-ле партиялардан кезээде ылгалдыг чоруу болза, сөстү ажылхеректен чарбазы, кандыг-даа чүве болуп турза, бодунун шиитпирлерин кадыг быжыы-биле чорудуп турары болур деп чүвени утпаңар, чүге дизе, ол шиитпирлер шынныг, карачангыс болдунар болгаш ёзулуг тиилелгелиг шиитпирлер болур»—деп Сергей Миронович бодунун чугааларының бирээзинге чугаалаан.

Билиглиг марксист, Ленин—Сталинның улуг идеяларының чалбыыштыг пропагандизи Сергей Миронович болза, кадрларның ленинчи-сталинчы кижизидилгези дээш могаг шылаг чокка ажылдап, боттарының политиктиг билиин хүн бүрү бедидеринче оларны кыйгырып турган. «Марксизм-ленинизм дээрге, боттарының дайзыннарын тиилээринге ажылчы чоннарны өөредип турар ылап-ла ёзулуг болгаш карачангыс эртем болур» деп Киров чугаалаан.

Сергей Миронович болза, ажылдың ленинчи-сталинчы стилинге, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди бүгү хемчег-биле калбартырынга, партийжи принципалдыг чорукка, партияның болгаш күрүненің демирдег сагылга-чурумунга кадрларны могаг-шылаг чокка өөредип турган.

Партияның болгаш улустуң генийлиг башкызы эш Сталинның дугайын ол улуг ынакшыл-биле чугаалап турган. Иштики бүзүрелдерниң күчүлүг күжү-биле Кировтуң бадыткап чугаалааны болза: «Төөгү даарта бистиң мурнувуска улам-на нарын болгаш берге сорулгаларны салзын—биске ол сорулгалар коргунчуг эвес, чүге дизе, канчаар-даа аажок улуг дуржулга-биле байытынган бистер даарта бистиң партиявыстың, бистиң башкывыс эш Сталинның айтыышкыннарын улам шыңгыы, амдаа улам бүдүмчелиг, улам организастыг боттандырар бис».

20 чылдар мурнунда чугаалаан ол сөстер ёзулуг-ла өткүдү-биле дыңналып турар. Ленин—Сталинның партиязының XIX съездизи төөгүлүг чаа сорулгаларны—коммунистиг ниитилелди тургузарының канчаардаа аажок улуг сорулгаларын айыткан. Бүгү совет улус ону боттандырарынче билээн сывыртынгаш, сорук-туу-биле кирипкен.

Киров болза, тайбың дээш, улустар аразынга найырал дээш чүткүлдүг демиселчи болуп, серемчилелди бедидеринче кыйгырып, капиталистиг хүрээлээшкин туруп турда, Совет күрүнени быжыглаарының чугулазын айтып турган. Ленин—Сталинның хереэнин тиилелгезинге ол кызыгаар чок идеген чораан. Делегейни чаа дайынга катап киирерин ораладжып турар америк-англи капиталистерниң дугайында кировчу сөстер партияның XIX съездизиниң индиринден чугаалаан ышкаш дыңналып турар. «Капиталистер боттарының аразынга кандыг-даа эвилелдерни тургузуп турза, ажылчын-тараачын улуг Совет Эвилелинге удур кандыг-даа күүлдерни бүгү чурттарның капиталистери тургусса, келир үе арзылаң чураан сүлдении-даа, чаңгыс азы ийи баштыг эзир чураан сүлдении-даа болбас деп чүвеге ам кандыг-даа чигзиниг турбас. **Келир үе болза, бистиң туктарывыста чурутунган сүлдении, оон-биле Октябрь революциязынга бистиң тиилээнивис сүлдении болур, келир үе Кадыырныы болгаш Маскаными болур»**—деп Сергей Миронович чугаалаан.

Ол сөстерни чугаалаан үеден бээр кадыыр болгаш маска сүлделиг туктуң адааанда, Ленин—Сталинның тугунун адааанда улус демократиязының чурттарының ажылчы чоннары, улуг кыдат улус турупкан.

Эглиш дивес революсчу, Ленинниң болгаш Сталинның шылгарангай өөреникчизи Сергей Миронович Кировтуң тураскаалын совет кижилер хүндүткелдии-биле демдеглеп турар. Кировтуң чырыткылыг дүрзү-хевири Төрээн чуртка, коммунизмниң хереэнге могаг-шылаг чок бараан болурунга кажан-даа сорук киирикчи үлегер болур.

Албан черлеринде партия эге организацияларын тодаргай удуртур

Өвүр районнуң Хандагайты суурда албан оганизация болгаш школа, эмнелге черлеринде партияның беш эге организациялары бар. КПСС-тин район комитеди совет албан черлеринде партия эге организацияларын доктаамал удуртпайн, олар-биле хүн бүрүде практиктиг ажылга харылзааны кошкадып турар.

Партия райкомунуң бюрозу оон секретарьлары болгаш харыысалгалыг ажылдакчылары үгле колхозтарда партия эге организацияларын удуртурунче чаңгыс талалавайн, совет албан черлеринде партия эге организацияларының ажылынче база кичээнгей салыр, албан черлериниң ажылын улам экижидер ужуралуг.

Районнуң партия конференциязы болганындан бээр элээн үр үе эрткен. Ындыг болза-даа, оон соонда албан черлеринде партия эге организацияларының ажылының дугайында райком бюрозу чаңгыс-даа айтырыг чугаалашпаан. Чартык чыл иштинде район төвүнде партия эге организацияларынга партия райкомунун харыысалгалыг ажылдакчыларындан кым-даа барбаан.

Совет албан черлеринде партия эге организациялары боттарының хуралдарын дыка үзүктелиишкиниг чыылдырып келген. Дыка хөй коммунистер партийжи даалгаларны күүсетпейн турар. Партия эге организациялары партияның иштики ажылын ам-даа эде тургузуп шыдаваан. Чоокта чаа болуп эрткен отчёт-соңгулдалыг хуралдарга соңгутургулаан партия эге организацияларының чаа секретарьлары-биле ажылды КПСС райкому чорутпайн турар.

Совет албан черлериниң ажылын экижидеринге партия эге организацияларының ролюн бедидер херек. КПСС райкому, оон партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларының килдизи (эргелекчизи эш Байыр-оол) албан черлеринде партия эге организацияларының ажылынга боттуг удуртулганы хандырары чугула.

С. СЕДЕН.

КИРОВ АТТЫГ КОЛХОЗТА

КРАСНОДАР. Кореновский районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары болгаш Платнировский МТС-тин механизаторлары күш-ажылдың бүгү чорудуушкуннарын улам ынай механизастаарынга үндезилээш, колхозчу ажыл-агыйның продуктулуунун өзүлдезиниң калбак планын төлевилээн.

Киров аттыг колхоз бо чылын 6250 гектар шөлдүң гектар бүрүзүнден 23,4 центнер күзүн тараан кызылтас дүжүдүн алган. Агротехниканы улам ынай бедидип турган база механизацияны калбаа-биле нептередип тургаш, 1953 чылда улам-на бедик дүжүттү алырын шиитпирлээннер. Мал ажылының бүгү кол ажылдарынга долу механизацияны чорудуп тургаш, фермаларның продуктулуг чоруун дыка бедидерин болгаш 1953 чылда 400 тоннадан эвээш эвес немелде сүттү алырын, хаваннарның дириг дензизин 100 тонна, дагааны 500 мун баш чедирерин шиитпирлээн.

Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң ниитиниң ажылының механизациязы үгле машиналарны болгаш механизмнерни ажыглаанында эвес, харын тус черниң рационализаторжуларының чогаадыкчы чоруун калбаа-биле нептереткининден база болур. Тус черниң рационализаторжуларының чогаадыкчы чоруун ёзугаар өдекшилге тарадыр хүртүлерни, сиген сарааттаар болгаш өске-даа машиналарны Платнировский МТС-те кылып турар.

КПСС-тин Краснодар крайкому Кореновский районнуң Киров аттыг колхозунуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин механизациязының база 1953 чылда тараанын дүжүттүүн болгаш малдың продуктулуун бедидериниң талазы-биле чорудар ажылдарының планын үүлдүг деп көрген.

(СЭТА).

Чечен чогаал очулгазының шынарын бедидер

Сталинчы шаңналдың лауреаттары С. Бабаевский, С. Щипачёв оларның тыва дылда парлатыпып үнген чогаалдарының очулгазының чугаалажыышкынын чоокта чаа «Шын» солун редакциязы болгаш совет чогаалчылар Эвилелиниң Тыва салбыры организастап эрттирген. Чугаалажыышкынга солуннар редакцияларының ажылдакчылары, чогаалчылар, очулукчулар, дыл, литература, төөгү институдунуң эртем ажылдакчылары, школалар башкылары болгаш өске-даа элээн хөй интеллигентилер киришкен.

Бир үүлүнде, С. Бабаевскийниң «Алдын сылдыстың кавалери» деп чогаалының тыва дылда очулгазының дугайында **А. Белек-Баир** илткел кылган. Орус чечен чогаалдың классиктериниң база совет чогаалчыларның реализм-биле сиңниктинген, бедик идеялыг чогаалдарын очулдургаш, массалыг тираж-биле парлап үндүрер чорук, орус культураны, оон литературазының байлак эртинезин шингээдип, ынчангаш бодунуң национал хевирлиг, социалистиг уткалыг культуразын, аныяк литературазын сайзырадыр талазы-биле Тыванын ажылчы чонунга кайы хире улуг ужур-дузалыг болганын илеткелиниң эгезинге чугаалавышаан, оон демдеглээни:

— Орус дылдан тыва дылче чогаалдар очулгазы кылып эгелээнивистен бээр шоолуг эвес үе эрткен. Бо аразында бистиң чогаалчылары-выс, литература ажылдакчылары элээн хөй чогаалдарны очулдуруп, тыва номчукчуларга бараалгаткан.

Орузундан тывазынче очулдурган чогаалдарның иштинде С. Бабаевскийниң «Алдын сылдыстың кавалери» болза, ханы уткалыг, кижизидикчи улуг ужур-дузалыг, бистиң үениң эң эки чогаалдарының бирээзи.

Ону тыва дылга очулдуруп үндүрген чорук бистиң база бир чогаадыкчы улуг чедиишкинивис болган.

Чогаал сюжединиң болгаш уран-чечен стилиниң талазы-биле нарын болганда очулукчуларга биче эвес бергелер таваржып турганы тодаргай. Ол бергелерни ажып эрттер дээш очулукчулар элээн оралдашканы илдең.

Ынчалза-даа, очулгазында тода эвес ийикпе тыважыдар-ла дээш утказын өскерткен черлер база эвээш эвес. Оларның чамдыызын көргүзүп болур: «Семен шынап-ла Анфискага тарбыдадыпкаш, болур дооста эң бедик черещняның бажында» деп домакка орузунда чок немелделерни киирген.

«Орук дургаар» деп очулдурар ужурлуг черни «терге ийинде» кылдыр шуут соора очулдурган. Бо ышкаш, ынчаар соора очулдуртунгулаан черлер элээн хөй. Очулдуруп болгу дег сөстерни очулдурбайн хевээр артыргылаан хирезинде, очулдуртунуп шыдатынмас сөстерни (чер аттарын) өш-биле очулдурган черлер бар. Чамдык бүдүн домактарны болгаш уткаларны очулдурбайн, шуут каапкан черлер база бар.

Домактарның чогуур аянын бижиктиң демдектери илередир ужурлуг. Ынчаарга ук номда бижик демдектерин нургулайында чугулага албаан. Очулгада «даа», «дыр» дээн ышкаш эдеринчи сөстер эмин эрттир хөй хереглетингениндан домактарның аянын үреп турар.

Моон алгаш көөрге, үстүнде чугула чогаалдың очулгазын кылган эштер Серен, Мандараа олар боттарының харыысалгазын шуут уттуп, ажылды чиик көрүп, номчукчуга эки шынарлыг очулганы бараалгадырын бодавайн, харын үгле олча-ажык тыварынче далашканы тодаргай-дыр.

Номнуң парлап үндүргенинде орфографтыг болгаш стилистиктиг частыыглар база кончуг хөй. Бо талазы-биле улуг буруу үгле очулганың авторларынга эвес, харын ном үндүрер черге база онаажыр.

Ном үндүрер чер бодунуң ажылынга активти четпес ажыглап, хөй-ниитиниң санал-оналы чокка, үгле бодунуң дужун хараныр, шын эвес методту хереглеп, чаңгыс-ла кижиге хөй дагын ажыл кылдырар чоруктар бар. Ылангыя бо номнуң очулукчузу-даа, редактору-даа чаңгыс-ла Серен, а харыылап үндүрген корректору оон кадайы Маный.

Партияның негелдезинге дүүштүр моон соңгаар очулганың харыысалгазын бедидип тургаш, шынарын экижидер. Чогаалдар очулгазынга дээре күштерни хаара тудуп, оларны соксаал чок мергежидип өстүрер, ханы чугаалажыышкыннарны үргүлчү чорудар. Рецензиялар бижиишкинин шынгыырадып, оларны парлалгага калбаа-биле чыыдар. Үгле ынчаарда бедик шынарлыг очулгалар кылдынган туруп болур. Моон мурнунда очулдуртунуп үнгүлээн чогаалдарга оларның авторларының дугайында кандыг-даа тайылбыр бердинмейн келген. Ынчангаш капсырылганы ном бүрүзүнге ыяавыла бээрин чедип алыры чугула—деп эш Белек-Баир бодунуң илеткелин дооскан.

Ийи үүлүнде, С. Щипачёвтуң «Павлик Морозов» деп шүлүглелиниң тыва дылче очулгазының дугайында эш Б. Хөвенмей илеткел кылган.

Чечен чогаалдың чугула жанры шүлүк очулгазы биске колдуунда 1937 чылдан эгелээн. Ынчаарда А. С. Пушкиниң элээн чамдык шүлүктериниң очулгазы кылдынып, аңаа үлегерлетингеш, тыва шүлүк чогаалының эгези салдыпган.

С. Щипачёвтуң «Павлик Морозов» деп шүлүглелиниң очулгазын сөөлгү чылдарда кылдынган шүлүк очулгаларының эң улуу кылдыр саназа чогуур. Ол болза, ханы уткалыг, бедик идеялыг болгаш онза чечен дыл-биле бижитинген шүлүглел. Колхоз тургузуунга кулак идеттериниң калчаалыг удурланыышкынын, оларга удур демисежип тургаш, амы тынын ышкынган маадыр пионер Павликтиң ёзулуг овурдүрзүзүн шүлүкчү ында кайгамчык шылгарангайы-биле көргүскен.

Бо чогаалды тыва дылга очулдуруп үндүргени чогуур өйүнде болгаш областың амгы үедеги амыдыралынга, ылаңгыя бисте колхоз тургузуушкунунга канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг.

Чогаалдың сюжеттиг тургузуун үревейн, утказын хажыглайн, хемчээлин болгаш уран-чечен аянын өскертпейн, улуска билдингир дылбиле тывазынче шын очулдурары ындыг-ла белен эвес турган. Ындыг берге, харыысалгалыг чогаадыкчы ажылды аныяк чогаалчы Юрий Кюнзегеш ниитизи-биле чедиишкинниг күүседип шыдаанын демдеглээр херек.

«Павлик Морозовтуң» очулгазында эң-не таарымчалыг болган черлериниң чамдыызын маңаа чижек кылдыр айтып болур. Ылаңгыя Герасимовка суурга райкомдан Зимин чедип келгеш, хурал эрттирип турганын бижээн одуругларны очулдурганы онза таарымчалыг. Пионер Павликтиң ол хуралга канчаар турганы мырыңай-ла каракка көстүп келир кылдыр чуруп көргүскен:

Хамык оолдар аразында
Хаалгадыва кыстырыпкан,
Борбайтыр ном дыгаан хавын
Павлик аяар суйбап турган.

Оон ынай, тараа сөөрткен шанактыг аттарның орукка кел чораанын дүвү харга хөме шаптыргаш, могаан аттарны Наталья албадавышаан, боданып чортуп олурганын мынчаар көргүскен:

Чүүктүг аттар могай берген
Үгле калгып чоруп орган.
Аттты шулаан Наталья
Агарартыр чагдырыпкан,
Чылдар, хүннер сагыжынга
Чыскаалыпкан эрттип турган.

Адактың сөөлүнде, Павлик, Федя акышкыларның кулактарга өлүрткениниң дугайын чугаалаан одуругларны очулдурганы кончуг мактанчыг.

Ынчалза-даа, шүлүглелдиң очулгазында чамдык четпестерни демдеглевейн барып болбас. Очулгада авторнуу-биле арай дүүшпес болгаш чогаалдың чамдык маадырларының овур-дүрзүзү четче илеретинмейн барган черлер бар. Ылаңгыя шүлүглелдиң эгезинде кирген:

Урал даандан тундраже
Улуг эзим чапты берген.
Дүмбей эзим ишти суурда
Дүвүленип хадып турган—деп

одуругларны ийиги эгениң иштинге база дапкырладып хереглээш, сөөлгү одуругну автор «...Сылдыс чыраан, дүвү бурлаан» кылдыр өскерткен турбужа, очулукчу ону шуут эскербейн, мурнукузу хевээр дүжүргген.

Шүлүглелдиң ийиги эгезинде эш Сталинның кабинетте ажылдап, беш чыл планын чогаадып олурарын автор кончуг ханы утка-биле чиге көргүскен турбужа, очулукчу ону хажыдыышкынныг кылдыр очулдурган. Чүл дизе, баштайгы беш чылдарның үезинде үлетпүр тургустунган черлериниң (Алтай, Кузбасс, Караганданың) чуруунуң кырынга ыш бурлаашкыны тускай уткалыг турунда, очулукчу ону кайда-даа эвес кылдыр көргүскен. Шак мындыг четпестер элээн хөй.

Мынчангаш очулгалыг шүлүк чогаалдарынга болгаш тыва-даа шүлүктерге моон соңгаар «ямбыдан» өске хемчээлдерни база ажыглаар төлээде, оларны шинчилээр ажылды дыл, литература болгаш төөгү институду дарый эгелээр болза чогуур. Очулга ажылының бүгү чадаларынга харыысалганы улгаттырар болгаш очулгалыг-даа, тыва-даа чогаалдарга бүгү-ниитиниң шүгүмчүлелин моон соңгаар улам калбартыры чугула—деп илеткелчи бодунуң сөзүн дооскан.

Үстүнде илеткелдериниң талазы-биле элээн каш саналдар бердинген.

Эш Ю. Аранчын бодунуң саналынга бо чугаалажыышкынны кылып турарывыстың ужуру, үгле очулукчу кижилерни кончуп, чемелээр дээш эвес, харын өске-даа эштериниң ажылының практиказынга дуза чедирзин, чогаадыкчы өзүлдезинге идиг болзун дээш кылып турар бис деп айыткан. «Павлик Морозов» деп шүлүглелдиң очулгазын эш Кюнзегеш шынап-ла чедиишкинниг кылыр дээш ак-сеткилдии-биле ажылдаан-дыр.

Очулгада мындыг черлерни частырыг кылдыр саназа чогуур: Кымнарның аразынга махорка чытталып турганы очулгадан билдинмес. Орузунда бар одуругларның очулгазы кылдынмаан черлер элээн хөй. Оон ынай, эрги шагның ажыглатынмас апарган «курбусту» деп сөзүн бо чогаалдың очулгазынга хереглээни буруу.

«Курбусту» деп сөстү шынап-ла бо чогаалдың очулгазынга канчаа-даа хереглеп болбас турган деп бодунуң чугаазын эш **Л. Гребнёв** эгелээн. «Алдын сылдыстың кавалери» деп чогаалдың очулгазында четпестер бар. Номнуң үндүрүлгези дыка четпестерлиг.

Очулгада частырыгларны эдер дугайында реценцияга санал бээрге, ном үндүрер черниң ону тооп көрбес чоруун буруу шаап көөрү чугула.

Номнуң очулгазын болгаш редакторлаашкынын катай кылган болганда, эш Серен маңаа буруулуг болуру чугаажок. Ажылга харыысалганы улгаттырбаан, негелдени кошкак тургускан болганда, оон-даа артык улуг буруу ном үндүрер черниң дирекциязынга онаажыр ужуруг.

Эш **С. Шойгунуң** чугаалааны болза: «Павлик Морозовту» эш Кюнзегеш черле шымбай очулдурган. Долу, үнемчелиг очулганы кылырын оралдашканы илдең-дир.

Очулдуруп үндүргүлээн чогаалдарда частырыглар хөй болгаш шынары четпес болуп турарының чылдагааны билдингир. Чөп ажыглаар, өөредип деткиир болза, бисте очулга кылып шыдаар күш четчир. Ам бисте университет дооскан, шыырак белеткелдиг интеллигентилер безин бар апарган. Ынчаарга ном үндүрер чер, оон директору эш Ширап оларга даянып ажылдаарының улуу, харын биеэги-ле Мандараа, Бюрбюжал, Очур, Лагбужап ышкаш моральталазы-биле будулуп чоруур кижилерден амдыгаа чедир-ле халбактанмышаан. «Алдын сылдыстын кавалерин» колдуунда Серениң өгбүлези харыылап үндүрген-дир.

С. Фатеевтиң айытканы болза, чогаалдар очулгазының база тыва чогаалдарның чугаалажыышкынын организастап, оон-биле эки инициативаны эгелеп турар чорук өөрүнчүг-дүр. Моон соңгаар-даа ону үргүлчүлээр херек. Мындыг чугаалажыышкыннарны ном парлатыып үне бергениниң сөөлүнде эвес, харын ажылдың чоруп турарының үезинде организастаар болза, улам таарымчалыг ышкаш. Шиилер очулгазын база мынчаар чугаалажыр болза эки.

Очулгага кол үүве, очулукчу бүрүзүнүң уран аргазын соксаал чок өстүрүп, дуржулгазын байлакшыдары болур. Активти калбартыр, ылаңгыя аныяк чогаалчыларны, очулукчуларны сагыш човангыр өстүрбүшаан, оларның күжүнге чөп даяныр херек. Очулганың, шынарынче сагыш салбас, үгле олча-ажык хараар, ак-сеткилдиг эвес кижилерден ам черле шуут хоорлур болза чугуур.

Эш **О. Сувакпиттиң** чугаалааны:—Мен база-ла чогаал бижип, шүлүктер болгаш шүлүглелдер очулгазын кылып эгелеп чоруур кижи болганымда, бо хүнгү чугаалажыышкынменээ улуг өөредигни бээри чугаажок. Бисте чечен чогаалдар очулгазы арай чаңгыс-талалап турар.

Уруглар чогаалдарының очулгазы амдыызында шоолуг нептеревээн. Мынчангаш, уруглар номнарының очулгазын көвүдедип, школачыларга бедик шынарлыг очулгаларны бараалгадыр херек.

Үстүнде чогаалдарның очулгаларының дугайында эштер **Т. Таржа, М. Кенин-Лопсан, Н. Тава-Самбу, А. Кызыл-оол, О. Саган-оол, О. Толгар-оол** олар база саналдарны берип, моон соңгаар очулгаларның шынарын бедидер болгаш очулукчулар-биле ажылды экижидерин, чогаалдар очулгаларының талазы-биле мындыг чугаалажыышкыннарны калбартырын айытканнар.

«Павлик Морозовтуң» очулгазында чамдык четпестериниң дугайында чугаалажыышкынга болган шүгүмчүлелдерни э ш **Ю. Кюнзегеш** бүрүнү-биле хүлээп алган. База областың ном үндүрер чериниң адрезинге болгулаан шүгүмчүлелдерни эш **Ширап** шуптузун үүлзүнүп көрбүшаан, бар четпестерни узуткап чайладырын аазаан.

А. КРАСНОВ.

Совет тургузуг

СОЦИАЛИСТИГ ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРНИҢ КҮҮСЕЛДЕЗИНИҢ ДУГАЙЫНДА

Чоокта чаа Сүт-Хөл район Совединиң 9-ку сессиязы болуп эрткен. Областың көдээ ажыл-агый ишчилериниң 1952 чылда улуг башкы Сталинга чоруткан чагаазынга алган социалистиг хүлээлгезиниң районда күүселдезиниң дугайын аңаа чугаалашкан.

Районнуң колхозчу тараачылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери болгаш МТС-тиң механизаторлары улуг баштынчының мурнунга алган хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседир дээш кызымаккай ажылдааның сессия демдеглээн.

Район тараа шөлүн эрткен чылга деннээрге 110 хуу калбарткан болгаш тарааның ажаалгазын экижидип турган гектар чер бүрүзүнден ортумаа-биле 15—16 центнер дүжүттү өстүрүп алган. Чамдык, «Сталинчы орук», Калинин аттыг болгаш Киров аттыг колхозтарның колхозчулары гектар бүрүзүнден 20—30 центнер дүжүттү алганнар.

Район мал өстүрериниң планын 101 хуу, оон иштинде чылгы мал өстүрериниң планын 101 хуу, мыйыстыг бода малдың — 110 хуу, хой, өшкүнүүн—119 хуу, хаван өстүрериниң планын 140 хуу күүседкен.

Оон-биле чергелештир район күрүнеге тараа дужаалдазының планының болгаш МТС-тиң ажылдаанынга натура төлевириниң база келир чылдың үрезининге үрезин уруушкунунуң планын чедиишкиниг күүседкен. Ол ышкаш эвт дужаарының планын 101 хуу, дүк дужаарының планын 116 хуу күүседкилээн.

Районда көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының саны улам-на калбарып турар. Калинин аттыг колхозтуң хойжузу эш Дажы-Доржу 300 баш төрүүр хойдан 308 хураганнарны ап, чидириг чокка доруктурган. Жданов аттыг колхозтуң чылгычызы эш Ондар Эрен 26 төрүүр беден 26 кулуннарны ап, чидириг чокка доруктургач.

МТС колхозтарның организас, ажыл-агыйын быжыглаарынга шиитпирлиг рольду ойнап турарын МТС-тиң күжү-биле тараа ажаалдазының 90 хуузун болгаш кур болгаш куруктурган, аңгыс черлерни аңдарарының планын күүсеткенин чугаалаарга-ла четчир.

Ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн, болгаш материалдарның камналгазын чедип ап турар механизаторлар комбайннёрлар эштер Козулин, Комбуй-оол, Борисов, Глатков ышкаш мурнакчылар районда бар.

Социалистиг чарышты «Сталинчы орук» колхоз өске колхозтардан артык эки организастаан.

Оон-биле чергелештир районнуң ниити чедиишкиниериниң адаанда чаштынып турар ам-даа улуг четпестер барын депутаттар чидиг шүгүмчүлелге таварыштырган. Районнуң колхозтары тудуг планын, эң ылаңгыя мал кажаалары тударының планын, мал чеминиң белеткелиниң планын ыракта чедир күүсетпээн. Сталин аттыг колхозтуң даргазы турган Хакпаанак ышкаш кижилер социалистиг чарышка алган хүлээлгени чедиишкиниг күүседиринче колхозчуларны мобилизастаарынын улуу күрүне чурумунга таарышпас мегечи чоруктарны үүлгедип, кескен сиген эвээш турда-ла медээзинге көвүдедип турганы-биле колхозтуң малынга четчир санныг сиген белеткенмейн барган.

Киров аттыг, Калинин аттыг болгаш өске-даа чамдык колхозтарга тараа ажаап алыышкыны озалдааныңдан эвээш эвес тарааны чидиригге таварыштырган.

Жданов аттыг колхоз (даргазы эш Анай-оол) бүдүн чыл иштинде үүгле чаңгыс бажың тудуп алган, а «Большевик» колхоз (даргазы эш Дембирел) үүгле 2 бажың тудуп алган. Киров аттыг колхоз болгаш өске-даа колхозтар тудуг планын ыракта чедир күүсетпээннер. Ол ышкаш сан, садыг, улус өөредилгезиниң болгаш кадык камгалалының ажылдарында эвээш эвес четпестер бары илерээн.

Бо четпестериниң үнгеениниң кол чылдагааны болза, социалистиг чарышта алдынган хүлээлгелерни чедиишкиниг күүседиринче районнуң ажылчы чонун чер-чер Советтеринден, колхозтар баштаар черлеринден эң ылаңгыя район Совединиң күүскомүндан ам-даа ыракта чедир организаставайн турарындан болуп турар.

Социалистиг чарышка алган хүлээлгелерни моон соңгаар улам-на ажыл-херек кырынга күүседиринче угланган шиитпирни сессия үндүрген.

О. ЛОПСАН.

Колхозтарның мал болгаш тудуг ажылынче кичээнгейни салыр

Улуг-Хем районнуң ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң он дугаар сессиязы чоокта чаа болуп эрткен. Анаа мал өстүрериниң планының күүселдезиниң болгаш мал кыштагладыышкынының чоруп турарының дугайында районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш Брюхановтуң илеткелин дыннаан.

Районнуң колхозтары ниитиниң мал бажын өстүрериниң талазы-биле эвээш эвес ажылдарны чоруткан. Районнуң колхозтары ниитизи-биле чылгы, хаван болгаш өшкү малдар өстүрериниң планын ажыр күүсеткеннер. Ынчалза-даа мыйыстыг бода мал хой, куш өстүрер планнарны күүсетпээннер.

Мал өстүрериниң планын «Кызыл тук», «Искра» колхозтар малдың чүзүн аайы-биле ажыр күүседип, мурнакчы болганнар. Ниитиниң мал ажылынга кызымак ажылдыг колхозчуларның саны чылдың-на көвүдеп турар. Чижээ, «Сталин аттыг колхозта хойжу Сандан, Ленин аттыг колхозта хойжу Санчай, Мичурин аттыг колхозта өшкү кадарчызы Комбу, «Кызыл тук» колхозта чылгычы Кунан-Кара, «Свобода труда» колхозта инек саакчызы Маковкина ышкаш мурнакчылар районда бар.

Ниитиниң продуктулуг мал ажылын өстүрериниң хемчеглеринче кичээнгейни ам-даа кошкак салып турар. Чамдык колхозтарда мал фермалары 3—4 чедир тургустунмаан. Ол ышкаш малдың янзы-бүрү чылдагааннардан хораар чоруу бар. Ылангыя Сталин, Киров аттыг болгаш өске-даа колхозтарда элээн хөй баш мал хораан. Көк-Чыраа суму Совединиң даргазы Быштак-оол, Ийи-Тал суму Совединиң даргазы Хойтпак-оол, Эжим суму Совединиң даргазы Бичеуруг олар мал ажылынга удуртулганы күштелдириериниң улуу, харын садып-чарыгдаарынга чөпшээрел шынзылгаларны берип турганын плеткелчи чугаалаан.

Районнуң күүсекчи комитеди районнуң көдээ ажыл-агый килдизин болгаш сумулар Советтерин мал ажылының талазы-биле кошкак удуртуп турар. Оон ужурундан колхозтарның ниитилештирген малының камгалалынга болгаш малдың үеткдаңзызын чурумчудар дугайында чазактың доктаалы күүсетинмейн турар. Көдээ ажыл-агый килдизиниң ажылдакчылары мал ажылының талазы-биле боттуг ажылдар кылырының улуу, сан сүрүп, бүрүткел кылыры-биле өйлежип турарлар.

Мал кыштагладыышкынынга колхозтар багай белеткенген. Малдың чаа тудуглары кылдынмаан болгаш эрги кажаалар бүрүн септетинмээн. Оларның иштин дезинфекциялап аштаваан. Ындыг кажааларже малдарны киирип турар.

Ниитиниң малынга быжыг чем суурун белеткээр ажылды районга ниитизи-биле багай чоруткандыңдан сиген белеткелиниң планы күүсетинмээн. Чамдык колхозтар, чижээ, Киров аттыг, Ленин аттыг колхозтарының 40 хире сараттарының кажаалатынмааны-биле малдар чип турар.

Шагаан-Арыг МТС мал ажылының талазы-биле колхозтар-биле чарган керээлерин күүсетпейн турар деп санал берген депутаттар шүгүмчүлээн. Бо чылын электри-биле 5000 хой кыргыыр планын орту безин чедир күүсетпээн. Мал суггарылгазының механизастаашкыны шуут уттундурган.

Сессияның ийи дугаар айтырыынга колхозтар тудуунуң районда байдалының талазы-биле колхозтар тудуунуң килдизиниң эргелекчизи эш Таусневтиң илеткелин дыннаан. Районнуң колхозтарында тудуг ажылының чоруп турары багай деп үүве илерээн. Колхозтар тудуунга ажылдаза чогуур 888 кижиниң 151-и, 190 ажыл аттарының 33-жү ажылдап турар.

Сессияга чугаалашкан айтырыгларның талазы-биле санал берген депутаттар колхозтарның мал болгаш тудуг ажылдарында четпестерни чидин-биле шүгүмчүлээннер.

Чугаалашкан айтырыглар талазы-биле тодаргай шиитпирни сессия үндүрген.

В. ТОЙЛУГ-ООЛ.

Профэвилел организациязының ажылын экижидер

Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Тайга сумузунга профэвилел организациязы бо чылдың майда тургустунган. Оон даргазынга ында школаның интернат эргелекчизи эш Хөвен-оолду соңгаан.

Ол үеден бээр организацияның ниити ажылы шуут чоруваан. Профэвилел кежигүннериниң дадывыры безин четче хавыртынмайн турар, а дадывырын хавырткан кежигүннериниң билеттеринге марка чыпшырып бербейн келген.

С. ДАВАА-САМБУУ.

Медицина ажылдакчыларының конференциязы

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Чоокта чаа Таңды районнуң медицина ажылдакчыларының конференциязы болган. Чонну эмнелге талазы-биле хандырарын экижидер дугайында районнуң кадык камгалал килдизиниң эргелекчизи эмчи Громованың илеткелин конференцияның киржикчилери кичээнгейлиг чугаалажып эрткен.

Чоннуң кадыкшылдыг чаагай амыдыралы дээш могаг чок ак-сеткилдиг ажылдап турар эмчилер районда хөй деп үүвени санал бергеннер илередип турган. Кара-Булунда медпунктунуң эргелекчизи Аскерко чылдың кайы-даа үезинде дүне, хүндүс дивейн чоннуң чалалгазынга баар, аарыг кижилерни экиртиринге болдунар бүгү аргаларны ажыглап турар.

Кара-Булун медпунктуга үш көдээ суурлар болгаш ол девискээрде үш колхозтар хамааржып турар. Ылаңгыя чаа сууржуп турар колхозчуларга культуралыг амыдыралга холбашкан тайылбырларны, ында школаларга беседаларны үргүлчү кылып турар.

Моон-биле кады конференцияның киржикчилери районнуң кадык камгалал килдизиниң шугумунда улуг четпестер барын илередип турган. Мурнакчыларның дуржулгазын калбартыр, медпунктуларның ажылынга боттуг дуза көргүзер чорук барык боттанмайн турар. Ол ышкаш эмнелге ажылдакчыларының чуртталга амыдыралын экижидеринче районнуң кадык камгалал килдизи кичээнгей салбайн турар.

Конференцияга 12 кижи сөс ап үүве чугаалаан. Ажылда четпестерни дарый узуткаарынче угланган тодаргай шиитпирни конференция хүлээп алган.

С. ТУШКОВ.

Чоннуң кадык камгалалынга

Тыванын ажылчы чоннарынга эмнелге хандырылгазын экижидеринге коммунистиг партия болгаш совет чазак улуг кичээнгейни салып турар. Маңаа боттуг факт болза, кадык камгалалының хереэнге 1945 чылда 5.598 мун рубль үндүргениннден бо чылын 11.661 мун рубль хөйнү чарыгдаарын көрген.

Ол ышкаш 1945 чылда обласка чаңгыс санитар-эпидемия станциязы турганы ам ол 17 чедир калбарган, эмчилериниң саны бо аразында 6 катап өскен. Областың бүгү районнарында эмнелге ажылдакчыларында национал кадрлар көвүдеп турар.

Мурнунда көшкүн чораан амгы колхозчу араттарның уруглары Красноярскиниң медицина институдунда өөренип турар. Оларның аразында Балчый-оол, Андара, Торжу болгаш оон-даа өскелер бар.

Областа эмнелге четкизи чыл бүрү немештир дүрген темпилиг өзүп турар. Санитар-чырыдыышкынының область бажыңы бодунуң туруп келгениниң бүдүн чартык чылының дургузунда чонга 248 кезек янзы-бүрү темаларлыг лекцияларны номчаан. Оон ангыда кадык камгалалының область килдизиниң медицина ажылдакчылары бо аразында 3 мун ажыг лекцияларны, 17 мун хире беседаларны чоннуң ортузунга чоруткан.

Т. ВАСИЛЬЕВ.

Уругларын өөредилгеден дашкаарладып турар

Бүгү-ниитиниң ыяавыла өөредилгезиниң дугайында Хоойлуну совет кижилер хажык чокка күүседир хүлээлгелиг. Школа назылыг бүгү уругларны өөредир дугайында партия болгаш чазак онза сагыш салып турар.

Ындыг турбужа, чамдык кижилер боттарының уругларын школага өөредир талазы-биле сагыш салбас, ол дугайында күзел чок чорук болза, ниитилелдиң бурунгаар хөгжүлдезинге моондак болуп турар. Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозтуң кежигүннери Севильбаа, Чаш-оол, Дуг-оол, Балчый-оол, Кечил олар боттарының школа назылыг уругларын амдыгаа чедир школага бербейн, оларның өөредилгезинге шаптык ужураштырып турар.

Уругларын школага өөредир дугайында ол ада-иелер-биле школа эргелекчизи база башкылар каш удаа чугаалажып, оларга чогуур негелдени салып келген. Ынчалза-даа, олар уругларын школага чорутпайн бүгү-ниитиниң ыяавыла өөредилгезиниң Хоойлузун күүсетпейн, ону хажыдып турарлар. Бо дугайында район Совединиң күүскому болгаш көдээ Совет тодаргайлап көргеш, школа назылыг уругларны өөредилгеден чардыкдырып турар буруулуг кижилерге чогуур хемчег хүлээдири негетинип турар.

Т. САРЫГ-ООЛ.

Албани Улус Республикада

Албани ажылчы чоннарның кадык камгалалы

ТИРАНА. Улус эрге-чагыргазының чылдарында Албанияга халдавырлыг аарыглардан ажылчы чоннарның кадыын камгалаарының талазы-биле калбак хемчеглер чорутунган. Профилактика талазы-биле болгаш халдавырлыг аарыгларга удур демиселдиң талазы-биле улуг ажылдарны чорудуп турар санитар-эпидемиология станцияларының четкизин хоорайларда организастаан.

Совет тускай эртемнилерниң дузаламчызы-биле бациллоносителдерни илередириниң талазы-биле ажылдарны чорудуп турар апарган. Ижин тифинге удур демиселди чорударының сорулгазы-биле бо чылдың изиг үезинде профилактиктиг 200 муң тарылгаларны кылган, дыка хөй тарылганы оспага болгаш дифтерияга удур, ылаңгыя бичии уруглар ортузунга чоруткан. Санитар-профилактиктиг эртемнериң пропагандазын чорудуп турар.

Бо бүгү хемчеглерниң түннелинде ижин тифинден аарыыр чорук бо чылдың 8 айларының дургузунда эрткен чылдың бо-ла үезинден 44 хуу кызырылган, а дифтериядан аарыыр чорук 35 хуу кызырылган.

(СЭТА).

Чоокта чаа Албани Улус Республикага эрге-чагырганың чер-чер органнары — улус советтеринге соңгулдалар болуп эрткен. Демократтыг фронтунуң кандидаттары бадылаашкыннарның 99 ажыг хуузун алганнар.

Чурукта: Албанияның найсылалы—Тирананың соңгулда участоктарының бирээзинде. Сталин аттыг пөс-таавы комбинадының ажылчыннарының бадылап турары.

Албанияның телеграф агентилелиниң чуруу.

СЭТА-ның пресслишези.

Албания — социализмче орукта

Сес чыл мурнунда, 1944 чылдың ноябрь 29-та. Албанияның улустуң хосталга армиязы бодунуң чуртундан гитлержи эжелекчилерни үндүр сывырарын дооскан. Ол хүнден эгелээш Албанияга улус-демократтыг тургузуг доктаатынган.

Албани улус бодунуң хосталганының чаагай хүнүн демдеглеп тура, бодунуң хосталгазының болгаш социализмче оруктап хөгжүлдезиниң дугайында Совет Эвилелинге өөрүп четиргенин илередип турар. Бүгү албани улустуң сеткил сагыжын илеретпишаан, албани улустуң баштынчызы Энвер Ходжа мынча деп чугаалаан:

«Албани улус бодунуң бүгү тиилелгелерин Совет Эвилелиниң ачыхавыяазы-биле чедип алган. Бистин улус катап төрүтүнүп, чурттап, демисежип, тиилеп турар. Чүге дизе, ооң оруу Октябрьның социалистиг Улуг революциязы-биле, Маркс—Энгельс—Ленин — Сталинның идеялары-биле чырытынган, чүге дизе, араатанзаан фашизмни болгаш делегей реакциязын ажып тиилээн совет улустарның кайгамчыктыг тиилелгезиниң ачызында бистиң улус республикавыс төрүтүнген. Бистиң республикавыс сталинчы алдарлыг үеде туруп турар ужурунда ол чурттап, быжыгып, чечектелип турар».

Албани улус кыска хуусаада, сесле чылдарның дургузунда, дайынның болгаш фашистиг эжелелдиң аар уржуктарын узуткап, социал, экономика, культура талазы-биле улуг чаартылгаларны чоруткан. Ам Албани Улус Республика социализмниң үндезиннерин тургузар орук-биле бүзүрелдиг чоруп, тайбың тургузукчу күш-ажылдың үре-түннелдерин көрүп турар.

Улус ажыл-агыйының баштайгы ийи чыл планын (1949—1950 чылларда) күүсеткениниң түннелинде Албанияның экономиказы дайын мурнундагы деннелди улуу-биле ашкан.

Үлетпүр продукциязы бүдүрүп үндүрери 1951 чылда 5 катаптан ажыг өскен. Чуртта дагның, пөс-таавының, алгының, идиктин, химияның, цементинин, аъш-чемнин үлетпүрү болгаш ажыл-агыйның өске-даа адырлары хөгжүп, улуг чедиишкиннерни чедип алган. Албанияның үлетпүрү сес-ле чылдар дургузунда капитализм үезинде чээрби беш чылда үлетпүр хөгжүлдезинден ажыг өскен.

Үлетпүрнүң бүдүрүп үндүрер түүлүнүң хемчээли 1951 чылга деннээрге, бо чылын 80 хуудан ажыр үлгаткан. Чуртту электрижидери Албанияда дүрген темпи-биле чоруп турар. Электри энергиязын ажылдап үндүрери 1950 чылга деңнээрге 1952 чылда 3 катаптан ажыг өскен.

Эрткен чылын республиканың ажылчы чоннары улуг тиилелгени чедип алган. Чуртта эң улуг үлетпүр черлери болур И. В. Сталин аттыг пөс-таавы комбинадын, Маликте чигир заводунуң, В. И. Ленин аттыг гидроэлектри станциязын ажыглалга киирген. Ол улуг тудуглар Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле тургустунганынга албани улус өөрүп байырлап турар. Ол тургустунган пөс-таавы комбинады чылда 20 миллион метр пөстү кылып үндүрер. Ынчангаш бодунуң чуртунга кылдынган пөс болза, республиканың чонунуң хереглелин бүрүү-биле хандырар. Чигир заводу чылда 10 муң тонна чигирни кылып үндүрер болгаш чоннуң хереглелинден ол улуу-биле ажып турар.

Улус-демократтыг тургузугнуң ачызы-биле чедип алдынган улуг тиилелгелерге сорук кирген ажылчы чоннар улус ажыл-агыйының бүгү адырларында күш-ажылчы чарышты болгаш шалыпчы ёзуну калбартып, бүдүрүлге планнарын хуусаа бетинде күүседир дээш, продукцияны көвүдедир болгаш ооң шынарын бедидер дээш демисежип турар. Ооң түннелинде улус ажыл-агыйында чаа чедиишкиннерни чедип ап турар. Чижээ, бо чылдың үшкү кварталында үлетпүрнүң ниити продукция бүдүрүп үндүрерин 103 хуу күүсеткен. Ол болза, эрткен чылдың үшкү кварталының деннелинден 50 хуу ашканы болур.

Албани Улус Республика көдээ ажыл-агый талазы-биле база улуг чедиишкиннерни чедип алган. Улустуң эрге-чагыргазы чер реформазын чоруткаш, помещик-феодалдарның черни тергиидеп ээлээр чоруун шуут узуткаан болгаш албани көдээниң чечектелип хөгжүүрүнүң улуг перспективаларын ажыткан. Тарылга шөлү 1950 чылда дайын мурнундаазындан 50 хуу ажыг өскен, а техниктиг культуралары—11 катап өскен. Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрүп үндүрери 1950 чылда дайын мурнундаазындан 30 хуу өскен. Бо чылын кандаашкын болзадаа, көдээ ажыл-агыйның бүгү секторларынга тарааның дүжүү энир чылгызындан ажыг болган.

Көдээде социалистиг чаартылга чедиишкинниг чоруп, көдээ ажыл-агыйның күш-ажылчы кооперативтери өзүп, быжыгып турар. Улустуң эрге-чагыргазы оларны быжыглаар, амгы үениң техниказы-биле хандырар дугайында улуг кичээнгейни салып турар. Республикада хөй-хөй машина-трактор станциялары тургустунгулаан. Чурттуң ховуларында Совет Эвилелинден барган тракторлар болгаш өске-даа машиналар ажылдап турар.

Улус ажыл-агыйының чедиишкинниг хөгжүлдезиниң түннелинде чуртка социализмниң үндезиннерин тургузарының беш чыл планын (1951—1955 чылда) чогаадыр арганы берген. Беш чыл планының кол сорулгазы болза, чуртту улам-на индустриализастаары болгаш электрификастаары, көдээ ажыл-агыйны болгаш культураны улам хөгжүдери, ажылчы чоннарның материалдыг чаагай амыдыралын үндезини-биле экижидери болур.

Культураны болгаш чырыдыышкынны бүгү албани улустуң херээ болдурар дугайында улус-демократтыг күрүне бүгү күүлдерни кылып турар. Эрги Албания болза, культура талазы-биле Европада хожудангай чурттарның бирээзи турган. Чоннуң 80 ажыг хуузу бижик билбес, уругларның дыка хөйү эге өөредилге безин чедип алыр арга чок турган.

Албаниянын күш-ажыл партиязы болгаш улустуң чазаа эргинин ол артыышкынын шиитпирлин-биле чайладып турар. Ам Албанияда школалар дайын мурнунда турганындан үш чартык катап хөй. Бүгү-ниитиниң эге өөредилгезин боттандырып турар болгаш улуг улустарга кежээки школалар, бижик билбес чорукту узуткаарының курстары бүгү черлерде ажылдап турар. Сөөлгү үш чылдарның дургузунда 150 муң чыгыы кижи бижикке өөренген. Чоокку чылдарның дургузунда Албанияны бүгү-ниити бижик-биликтиг болдурар сорулга чурттуң культуралыг күштериниң мурнунда салдынган.

Дайын мурнунда, тодаргайлаарга 1938 чылда, Албанияга дээди өөредилге чери чаңгыс-даа турбаан. Ам республиканың найсылалы Тиранада политехниктиг, көдээ ажыл-агый болгаш башкы институттары ажытынгылаан, а бирги беш чыл планында ам-даа ийи институттар тургустунар. Чурттуң хоорайларында чаа театрлар, клубтар, номчулга бажыннары тургустунгулаан болгаш тургустунуп турар. 1951 чылда албани найсылалда чаа улуг культура бажыңы ажытынган.

Улустуң чазаа чоннуң кадык камгалалының дугайында онза кичээнгей салып, амбулаториялар, эмнелгелер, херээженнер божуур бажыннар, санаторийлер тудуушкунунга хөй акша хөрөнгини берип турар. Дайын мурнунда үеге деннээрге 1950 чылда-ла эмнелге черлериниң саны 26 катап көвүдээн.

Капитализмниң дарлалындан шуут адырылган ажылчы чоннар ам чурттуң политиктиг амыдыралынга, күрүнеиң эргелелинге идепкейлии-биле киржип турар. Муң-муң ажылчы чоннар улустуң эрге-чагыргазының чер-черниң органнарында ажылдап турар болгаш онон ажылчыннар болгаш тараачыннар Улустуң хуралының депутаттары болуп турар. Мурнунда карангыбүдүүлүк чораан албани херээженнер ам күрүнеиң амыдыралында улуг рольдуг болуп, боттарының чуртунуң социалистиг чаартылгазы дээш эр улус-биле кады бир дөмей идепкейлиг демисежип турар.

Ажылчын ангының авангардызы—Албанияның күш-ажыл партиязын долгандыр сырый катышкан албани улус бодунуң чаалап алыышкынының камгалалында серемчилелдиг туруп, иштики болгаш даштыкы дайзыннарның чимзениишкининге удур кам-хайыра чок демиселди чорудуп турар.

Чаа Албания болза, Совет Эвилелинге баштаткан тайбыңның күчүлүг лагеринде чайгылыш чокка туруп турар. Беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгүделегей Чөвүлелиниң Кыйгырыынга 865 муң ажыг кижи—Албанияның улуг назылыг чону шупгузу ат салган. Ол болза, албани улус тайбын дээш шиитпирлиг демисежип турар деп чүвени көргүзүп турар.

Совет Эвилели-биле найырал, ооң акы-дунма дузаламчызы болза, аас-кежиктиг келир үеге идегелдиг магадылал болур деп чүвени албани улус билип турар. Ол дузаламчыга даянып алган Албани Улус Республик социализмче орук-биле чедиишкинниг бурунгаарлап турар.

Х. БАЙКАРОВ.

Австри улустуң тайбыңче түткүлү

ВЕНА. Тайбыңче болгаш улустар аразынга бот-бодунга дузалажып деткижер чорукче түткүлдүг Австрияның бүгү чону декабрьда Венага чыыр улустарның тайбың камгалалының Конгрезин түүлдүг деп деткип турар. Ол дугайын тайбың талалакчыларының австри чөвүлелиниң чондан хүн бүрү ап турары чагаалар болгаш резолюциялар хереглеп турар.

Чижээ, чоокта чаа Алдыы Австрияның Гестингиге болган хуралга шил заводунуң ажылчыннары болгаш албан-хаакчыттары мынча деп медеглээннер: «Бис улустарның тайбың камгалалының Конгрези бүгү түрректеривистиң ханызындан өөрүп байырлап, ооң шиитпирлери беш улуг күрүнелерниң аразынга бүгү-делегей байдалын шиитпирлээринге болгаш бот-боттарынга дузалажырынга чедиишкиннерни хандырзын деп күзедивис».

«Зыхтер-манн» фирманың ажылчыннарының коллективиниң тайбың камгалалының австри чөвүлелиниң адынга чоруткан бодунуң чагаазында «ол тайбың камгалалынче угланган болур» деп улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге байыр чедирип турар. «Нова» деп спортчу ниитилелдиң спортчуларының бижип турары болза: «Бүгү делегейге тайбыңны камгалаарының оруун болгаш аргазын кады тывар дээш янзы-бүрү чурттарның төлээлекчилери чыглыр улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелдерни бис улуг кичээнгей-биле көрүп келдивис. Ол Конгресстиң бодунуң ажылын бистиң чуртувустуң найсылалынга чорударынга бистер чоргаарланып, ооң долу чедиишкиннерлиг болурун күзедивис».

(СЭТА).

Парижтиң чурттакчыларының ажык хуралы

ПАРИЖ. Ноябрь 22-де Францияның найсылалы Парижтиң чурттакчы чонунуң тайбың камгалалының ажык хуралы ажытынган. Хуралдың болуп эрттип турары «Парк дез экспозисьон» деп улуг залда бүдүрүлгелерден, хөй-ниити организацияларындан, Париж районнуң чер-черниң тайбың комитеттериндан келген элээн каш он-он муң төлээлер олуржуп турар. Декабрь 12-де Венага ажытынар улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткел кылдыр бо хурал эрттер. «Се суар» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, париж хуралының моон соңгаар чугаалажыр кол айтырыглары болза, чорудуп турар дайыннарның, ооң иштинде «соок дайын» деп адаар дайынны база соксадырының айтыры, национал хамаарышпас чорукту камгалаары болгаш бүгү чурттарның айыыл чок чоруун хандырары дээш демиселдиң айтыры болур.

Бирги хуралды Францияның национал тайбың чөвүлелиниң кежигүнү, католиктиг шажынчы Пармантье даргалаан.

(СЭТА).

Марокконуң компартиязының чиңгине секретарын хостаар дээш демисел

ПАРИЖ. Касабланка хоорайның апелляциялыг судунуң истеп хынаар палатазы Марокконуң компартиязының чиңгине секретары Али Ятаны хостаар дугайында шиитпир үндүрген деп «Юманите» солун дыңнаткан.

Чоокта чаа Парижтиң шериг трибуналының байсаакчызы Мишель «күрүнеиң даштыкы айыыл чок чоруунга халдааны дээш» чаа буруудадыышкынны Али Ятага удур идип үндүрген деп моон мурнунда-ла дыңнадып турган болгай. Ол буруудадыышкынны идип үндүрген чорук Али Ятаны кара-бажындан хостап үндүрүп болурун баш удур көргеш, өш-биле кылган хемчег болур деп «Юманите» солун демдеглеп турар. Амгы үеде чазак Али Ятаны хостаарынга шаптыктаар деп оралдажып, ол сорулга-биле ону Парижке эккээр деп турар деп солун бижип турар.

(СЭТА).

АКШ Японияны чепсеглеп турар

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң корреспондентизиниң медээлээнин ёзугаар алырга, ноябрь 12-де Токиога даштыкы херектериниң япон министри Окадзаки биле Японияда америк элчин Мэрфи олар Катышкан Штаттар Японияга 18 шериг болгаш 50 десант судноларын чедирип бээрин айыткан дугуржулгага ат салганнар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының ноябрь 26-да медээлээни болза:

Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары-биле кыдат улустуң эки-турачыларының отрядтары ол черлеринге ужур-дузалыг тулчуушкуннарны чорударын үргүлчүлээн.

Чөөн эриктерге Паньчхонь районга Улустуң армиязының кезектери дайзынның бир эсминезин сугже киир аткан.

Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш адыгжы-анчылар дайзынның ийи самолёдун аңдара аткан болгаш 1 самолётту үрей аткан.

(СЭТА).

Матросовтуң эрес-дидим чоруун кыдат эки-турачының катаптааны

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң корей фронтузундан дамчыдып турарын ёзугаар алырга, төп фронтуда бедиктериниң бирээзи дээш тулчуушкуннарның үезинде кыдат эки-турачы, аныяк харылзаачы Хуан Цзи-гуан Александр Матросовтуң эрес маадырлыг чоруун катаптаан.

Кыдат улустуң эки-турачыларының салбырларының чорутканы удур атакаларның бирээзинин үезинде дайзын үш пулемёт точкаларындан күштүг адыышкынны ажытканындан дайынчылар чыдар ужурга таварышканнар.

Атакаже киргеш үш катап балыглан Хуан Цзи-гуан граната-биле ийи пулемёт точказын чок кылган болгаш үш дугаар точканы бодунуң мага-боду-биле дуглаан.

(СЭТА).

Америк самолёттарның Кыдаттың кызыгаарын үрээнинин чаа фактылары

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Мукденден дамчыдып турары болза:

Октябрь 28-тен ноябрь 11-ге чедир үенин дургузунда Соңгу-Чөөн Кыдаттың агаар девискээринче америк шериг самолёттары хөй удаа эрттип кирген. Ол үениң дургузунда Кыдаттың агаар кызыгаарын 250 америк шериг самолёттары 44 катап үрээн. Ноябрь 1-де Ляодун провинцияга агаар девискээрин үреп кирген америк самолёттар Суншученден 35 километр черде туруп турар черже 5 чырыдар ракеттерни октаан.

Америк агрессорларның ол чөнгээлиг чоруунга кыдат улус ханызыбиле килеңнеп турар.

(СЭТА).

Иракта болуушкуннар

БЕЙРУТ. Парлалганың дыңнадыгларын ёзугаар алырга, Иракта байдал дүшкүүрлүг хевээр болуп турар. Дамаск радиозунуң дыңнадып турары-биле алырга, ноябрь 23-түн кежээзинде Багдадка англи элчин черинин бажыңының чанынга болгаш хоорайның кол-кол кудумчуларынга антиимпериалистиг улуг-улуг чыскаалдар болгулаан. Чыскаалганнар Нуреддин Махмудтуң чазаан дүжүрерин негеп турганнар. Премьер турган Нури Саидке баштаткан «Конституциялыг эвилел» деп партияның эргелээр черин чыскаалганнар даш-биле дажап турган.

Чыскаалды тарадыр ойладыр деп оралдашкаш, полиция боолаашкыннар кылып, карак чажы төгүлдүрер газтыг гранаталар октап турган. «Аль-мысри» деп египет солуннуң дыңнадып турары-биле алырга, 8 кижи өлүрткен болгаш 140 кижи балыглатырган болган. Премьер-министр Нуреддин Махмудтуң дужаалын ёзугаар Багдадче шериглер киирип эккелген, ол шериглер хоорайда бүгү-ле кол пунктуларны ээлеп алган. Кудумчулар-биле куяктыг автомобильдер чоруп турар.

Ноябрь 24-те Багдад округунуң шериг губернатору Абдул Муттали Аль-Амин чоннуң боо-чепсек ап чоруурун болгаш 5-тен хөй кижилиг бөлүктер кылдыр чыглырын хоругдап турар дужаалды үндүрген.

Ооң-биле кады Иракның беш политиктиг партияларын дүжүрер дугайында губернатор чарлал кылган.

Ол-ла хүн оппозициялыг партияларның бүгү парлалга органнары хагдынгылаан. Даң бажында полиция дыка хөй тудуп хоругдаашкыннарны кылган. Хоругдатырганнарның аразында оппозициялыг партияларның удуртукчулары болгаш кол оппозициялыг солуннарның редакторлары бар.

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң Багдадта корреспондентизиниң дыңнадыгларындан билдинип турары болза, ноябрь 24-те Багдадка полицейжилерниң каржы-дошкун аажылаашкынындан өлгеннериң хөөржүдүлгези болган. Ол хөөржүдүлге антиимпериалистиг чыскаал болуп хуула берген. Качыгдалдыг чорудулганың киржикчилери «Империалистер болгаш оларның чалчалары сөнээзин!» деп лозунгуну тудуп чораннар.

Хөөржүдүлгениң оруун дургаар шериглер болгаш куяктыг автомобильдер тургулаан.

Багдадты дайын байдалынче киргени

ПАРИЖ. Корольдуң декредин ёзугаар Багдадта дайын байдалын чарлаан деп Франс Пресс агентилелиниң Багдадта корреспондентизи дыңнаткан. Оон ыңай корреспондентиниң дыңнатканы болза, Багдадта чаа чазак тургустунган болгаш ооң бажында Ирак армияның кол штабының начальниги Нуреддин Махмуд туруп турар.

Иракты чаа чазаанның составы

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң дыңнатканы-биле алырга, ноябрь 23-те корольдуң декредин ёзугаар Иракты чаа чазаан тургускан.

Чаа чазакта Нуреддин Махмуд—премьер-министр, камгалал министри болгаш иштики херектер министриниң хүлээлгезин күүседип турар; Фадыль Джемали—даштыкы херектер министри; Абдул Расул Халиси—юстиция министри, база хөй-ниити ажылдарының министриниң болгаш орук харылзаа министриниң хүлээлгелерин күүседип турар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

1953 чылда областың „Шын“ солунунуң чагыдылгазы эгелээн

ЧАГЫДЫЛГАНЫҢ ӨРТӨӨ:

Чылда — 52 рубль 20 копеек
Чартык чылда — 26 рубль 10 копеек
3 айда — 13 рубль 05 копеек
Неделяда 5 үнер.

Чагыдылганы «Союзпечатьтың» хоорайларда киллистери, харылзаа салбырлары болгаш агентилери, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар.

Оон-биле кады областың

«ТУВИНСКАЯ ПРАВДА», «ТЫВАНЫҢ АНЫЯКТАРЫ» — «МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ», «СЫЛДЫСЧЫГАШ»

солуннарының чагыдылгазын база хүлээп ап турар.

Шупту чагыдылгалыг турарынче!

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орлакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьның 4—98; пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

БО2052 Облкүүскомнуң типографиязы